

КОРДОН

лінія безпеки

№3 2016

28 ТРАВНЯ
3 Днем Прикордонника!

героям слава

ПРОТИТАНКОВИЙ СТАРЛЕЙ

стор. 14

вектор

ПРІОРИТЕТ РЕГІОНУ

стор. 11

арт

«ЯКБИ НЕ ВІЙНА»

стор. 48

реабілітація

ТИ НЕ ОДИН

стор. 31

спецоперація

17 ЗА 16

стор. 12

ПОВЕРНЕННЯ «СОЛДАТА»

фото Валерія ОЛІЙНИКА

КОРДОН

Центральний друкований орган
Державної прикордонної служби України
№3 (109) 2016

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:
Микола ЗОРИК
E-mail: nigo@ukr.net

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
Дмитро СЛИВНИЙ
E-mail: sd-media@ukr.net

**РЕДАКЦІЯ ВИСЛОВЛЮЄ
ВДЯЧНІСТЬ ЗА ДОПОМОГУ
У ПІДГОТОВЦІ НОМЕРА:**

Тетяні ЗЯКУН
Андрію КУЧЕРУКУ
Катерині ОЛЬХОВИК
Антоніні ПИЦЦІ
Олексію ХАРЧЕНКУ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:
Тетяна ФІЛІПЕНКО
Наталія УСТЬЯНЦЕВА

ЛІТЕРАТУРНИЙ РЕДАКТОР:
Леся МЕДВЕДЕНКО

ДОДРУКОВА ПІДГОТОВКА:
ПП «Видавництво «Фенікс»

ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ:
Людмила ДЬОМІНА

Адреса редакції: 02099
м. Київ, вул. Ялтинська, 11
Тел./факс: (044) 566-43-30
E-mail: kordop@pvu.gov.ua

В журналі розміщені
ФОТОГРАФІЇ:
Сергія ГУДАКА
Миколи ЛАЗАРЕНКА
Михайла МАРКІВА
Валерія ОЛІЙНИКА
Михайла ПАЛІНЧАКА
Дмитра СЛИВНОГО
Руслана ЧЕРНЮКА

Виготовлено: ПП «Видавництво «Фенікс»
03680, м. Київ, вул. Шутова, 13-Б.
Тел.: 501-93-01

Наклад: 3231 примірник.
Підписано до друку: 17.05.2016
Свідоцтво про реєстрацію:
КВ№8070 від 28.10.2003.

Рукописи матеріалів, що не замовлялися редакцією, не редагуються та не повертаються. Думки авторів публікацій журналу не завжди збігаються з позицією редакції. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Деякі з фотографій не є прямими ілюстраціями до текстів. При використанні матеріалів посилання на журнал «Кордон» обов'язкове.

Підписний індекс: 48736

© «Кордон», 2016

Фото на обкладинці Валерія ОЛІЙНИКА

- 6 день пам'яті**
«ПЕРША ХВИЛИНА МИРУ»
- 8 меморіал**
ПАМ'ЯТАЄМО
- 11 вектор**
ПРІОРИТЕТ РЕГІОНУ
- 12 спецоперація**
17 ЗА 16
- 14 героям слава**
ПРОТИТАНКОВИЙ СТАРЛЕЙ
- 18 на часі**
ПОВЕРНЕННЯ «СОЛДАТА»
- 20 аспект**
ВАРТА КАТАСТРОФ
- 24 раціон**
СУХПАЙ. ПАКЕТНЕ РІШЕННЯ
- 30 реабілітація**
ТИ НЕ ОДИН
- 38 ракурс**
«МАЛЕНЬКА» БАТЬКІВЩИНА
- 40 патріоти**
СОКІЛ У ТРЕНДІ
- 46 анонс**
ВІЙНА НА НУЛЬОВОМУ
КІЛОМЕТРІ
- 48 арт**
«ЯКБИ НЕ ВІЙНА»
- 56 наш гість**
АРСЕН МІРЗОЯН

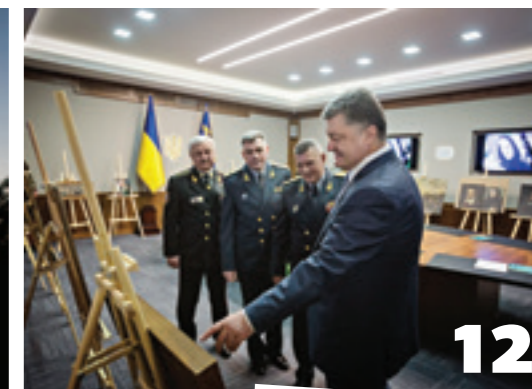
6

30

24

12

48

46

Шановні товариші!

Щиро та сердечно вітаю вас із професійним святом – Днем прикордонника!
Захист кордону держави у всі часи був, є і буде почесним, святим обов'язком. Воїни у зелених кашкетах виконують його з честю і гідністю.
Два роки тому прикордонники першими стали на шляху підступного агресора. Незважаючи на тиск і нерівність сил, жорстокість і невиправдану агресію ворога, ви вистояли та не дали можливості окупанту просунутись вглиб країни.
Кожного дня, кожної години, кожної миті ви демонструєте відвагу та самопожертву, мужність і героїзм, відчайдушність і бойове братерство.

Схиляю голову у скорботі перед пам'яттю прикордонників, які загинули, захищаючи незалежність і територіальну цілісність України! Низький уклін сім'ям полеглих!
Український народ високо цінує внесок воїнів-прикордонників у зміцнення національної безпеки України, захист її передових рубежів.
Переконаний, ви і надалі залишатиметесь взірцем невечерного патріотизму, високого бойового духу та відданого служіння Батьківщині.
Бажаю вам та вашим родинам міцного здоров'я, миру, сімейного затишку та нових звершень у благородній справі служіння Вітчизні.
Слава воїнам-прикордонникам!
Слава Україні!

Президент України
Петро Порошенко

Шановні прикордонники!

Від імені Уряду та від себе особисто щиро і сердечно вітаю вас із професійним святом – Днем прикордонника!
Сьогодні, в умовах агресії, служба прикордонників є прикладом мужності та героїзму, відчайдушності та бойового братерства, витримки та самопожертви у захисті Батьківщини.
Використовуючи новітні технології, сучасну техніку та озброєння, на високому професійному рівні ви забезпечуєте надійну охорону державного кордону України.
Уряд високо цінує вашу відданість справі та особистий внесок кожного у захист кордону нашої Батьківщини.
Ще раз прийміть найкращі вітання зі святом та побажання: міцного здоров'я, благополуччя та успіхів на непростому службовому шляху на благо нашої держави.
Миру і щастя вам, захисники кордонів України!

Прем'єр-міністр України
Володимир Гройсман

Дорогі захисники кордону!

Щиро вітаю всіх вас із професійним святом – Днем прикордонника!
Всенародна повага до вас, вашої професії є не безпідставною. Ви щоденно підкріплюєте її відданістю Вітчизні, мужністю, вірністю славетним прикордонним традиціям.
На самому початку агресії по відношенню до нашої держави саме прикордонники першими дали відсіч знахабнілим найманцям, одні із перших понесли бойові втрати.
Ми схиляємо голови перед полеглими героями і віддаємо належну шану живим!
Ми завжди пам'ятаємо, надійна охорона державного кордону залежить не лише від сучасної зброї та техніки, а в першу чергу, від людей, від всіх вас, вашої професійності, майстерності, готовності та рішучості захищати Батьківщину.
Кордон завжди був, є і буде обличчям держави, а ви – її елітними представниками.
Удачі та успіхів вам, шановні друзі, у вашій нелегкій, ризикованій, але й благородній службі на захисті найдорожчого – нашої Батьківщини.
Зі святом!
Слава Україні!

Голова Верховної Ради України
Андрій Парубій

Шановні прикордонники! Дорогі ветерани!

Щиро вітаю військовослужбовців, працівників, ветеранів і членів їхніх сімей із професійним святом – Днем прикордонника!
Недоторканість кордону завжди була ознакою могутності держави, її спроможності захистити національні інтереси, протистояти посяганням на територіальну цілісність.
Нинішні охоронці кордону, в час надзвичайно складних випробовувань, гідно продовжують звичаї минулих поколінь, залишаючись взірцем героїзму, мужності та патріотизму.
Із болем у серці завжди пам'ятаємо імена наших героїв, які віддали життя, захищаючи рідну землю від російської агресії та терору. Вічна їм шана!
Високо цінуємо вклад кожного військовослужбовця у справу захисту національних інтересів держави: від солдата до генерала, які самовіддано служать народові України.

Дякуємо ветеранам усіх поколінь за дієву допомогу у формуванні волі, мужності та стійкості прикордонників.
Шановні товариші! Упевнені, що разом, спільними зусиллями ми захистимо священний кордон України, виконаємо визначені українським народом завдання.
Бажаємо вам миру, сімейного затишку, міцного здоров'я, подальших успіхів, добробуту та нових здобутків на благо рідної України!
З Днем прикордонника!
Слава Україні!

З повагою,
Голова Державної прикордонної служби України
генерал-полковник
Віктор Назаренко

«ПЕРША ХВИЛИНА МИРУ»

Історія одна, питання лише у тому, хто і як її трактує. Зрештою, народ, який має свої цінності, який здатен мислити, сприйме лише ту трактовку, яка буде найбільш правдивою, навіть якщо для цього йому доведеться змінити кілька поколінь і пережити серйозний струс на зразок брудної гібридної війни. Як це не прикро усвідомлювати, та саме війна стає рушійною силою переосмислення.

Урочисту промову Президент України почав зі звернення до військовослужбовців: 8 травня 45-го року після шестирічної війни був встановлений довгоочікуваний мир у Європі. Минулого року Україна приєдналася до європейських країн у відзначенні Дня пам'яті та примирення. Ця нова для нас традиція доповнює і посилює звичне державне свято – День Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.

З Україною пов'язані вирішальні та найзапекліші баталії на радянсько-німецькому фронті. Тоді на нашій території було проведено 29 із сімдесяти шести операцій Другої світової війни.

Українці воювали в Червоній армії, в радянських партизанських з'єднаннях, у лавах опору європейських країн; у складі канадської, американської, австралійської, британської та інших армій. А ще десятки мільйонів працювали в тилу.

То була, є й буде наша перемога!
У рамках акції «Перша хвилина миру» з нагоди відзначення Дня пам'яті і примирення Президент України Петро Порошенко звернувся з промовою до українського народу.

Дорогі співвітчизники!

Нині на сході Європи відбувається безпрецедентне з часів Гітлера та Сталіна порушення норм міжнародного права. Хижка й ненажерлива імперія знову не рахується з державними кордонами і прагне розширити свій так званий життєвий простір. Україна знову дає відсіч, – хіба що з тією різницею, що зараз ворог прийшов до нас не з Заходу, а зі Сходу.

Важкі дні й безсонні ночі і тепер випали на долю українських жінок. Сьогодні зранку тут, на території цього меморіального комплексу, відкрилася фотовиставка «Матері героїв», присвячена мамам Героїв України. За два останні роки 27 воїнів, серед яких – Надія Савченко, удостоєні цього високого звання.

«Виростеш ти, сину, підеш у дорогу, виростуть з тобою приспані тривоги...». Ці безсмертні рядки Василя Симоненка неначе нагадують, що за кожним Героєм стоїть героїчна жінка, яка виховала його гідним сином не лише своєї родини, але й цілої України.

Дорогі українці!

Ледве не п'яту частину державного бюджету ми витрачаємо на оборону і безпеку. І це – виправдано, бо хто заощадує на своїй армії, той годує чужу.

Тим, як за два роки ми створили сучасне військо, має законне право пишатися кожен українець: воїн, волонтер, працівник оборонного підприємства, капелан і просто платник військового збору.

Збройні Сили України, звільнивши більшу частину Донбасу, надійно тримають оборону на лінії зіткнення. Ми виконуємо Мінські угоди, але наші воїни отримують, коли це необхідно, наказ відкривати вогонь у відповідь. Словом, дають відсіч провокаціям ворога.

Дуже ціную готовність наших солдатів та офіцерів до виконання будь-якого завдання, їхню жертвність, бажання наступати до повного звільнення української території від російських окупантів. Та як Верховний Головнокомандувач маю брати до уваги всю сукупність факторів: військових, міжнарод-

них, економічних тощо. І тому ми робимо ставку на політико-дипломатичний спосіб повернення тимчасово окупованих територій під державний суверенітет України.

Зміцнюючи обороноздатність, посилюємо контрактно-професійну складову у формуванні армії. Два роки тому платня мобілізованого воїна-снайпера, який брав участь в АТО, становила 600 гривень. Тепер мінімальна, поза зоною АТО, складає сім тисяч – її було істотно підвищено з початку цього року. Протягом квітня-травня демобілізували майже всіх, кого призвали минулого року під час четвертої черги мобілізації. Але зверніть увагу – нової, сьомої хвилі, її досі не оголосили.

прогрес у питаннях безпеки. Йдеться насамперед про реальне припинення вогню, хоча останнім часом ми спостерігаємо різке скорочення обстрілів. Реальне виведення російської військової техніки, а не те, що ми побачимо на так званому фейковому параді в Донецьку, який свідчить, що насправді нічого не виведено. Повний доступ ОБСЄ до всіх окупованих територій, включаючи лінію зіткнення і неконтрольовану ділянку українсько-російського кордону. Лише потім можемо говорити про те, що можемо проводити місцеві вибори – у повній відповідності до українського законодавства і до критеріїв та стандартів ОБСЄ.

Слава всім, хто захищав Україну від агресії з боку нацистського Третього рейху!

Слава Збройним Силам України, Національній гвардії, добровольцям, волонтерам, всім силовим структурам, які боронять нашу Вітчизну від ворожих зазіхань Російської Федерації!

Слава Україні!

У День Перемоги над нацизмом пам'ятна хода на чолі з Главою держави пройшла Алеєю Полеглих Героїв, де розташовані 34 могили воїнів, які загинули в роки Другої світової війни. Разом із Президентом в урочистій Пам'ятній ході взяли участь ветерани Другої світової війни та ветера-

“ 8 травня 45-го року після шестирічної війни був досягнутий довгоочікуваний мир у Європі. Минулого року Україна приєдналася до європейських країн у відзначенні Дня пам'яті та примирення.

Звільнених ми замінили професіоналами-контрактниками. Ми намагаємося мінімізувати вплив війни на життя кожного українця. Єдине, чого поки що не можемо обіцяти, – що мобілізації цього року взагалі не буде. Її перспективи й масштаби залежать не лише від наших планів, але й від обстановки на фронті.

А тим часом вітчизняна дипломатія докладає всіх зусиль для продовження секторальних, економічних санкцій проти Російської Федерації, які були запроваджені на знак солідарності з Україною у складі світової проукраїнської коаліції Євросоюзом, США, Канадою, Австралією та багатьма іншими країнами. Час від часу в деяких європейських країнах лунають голоси про нібито неефективність санкцій. Що ж, якщо комусь вони видаються неефективними, то слід не знімати їх чи пом'якшувати, а навпаки – продовжувати і посилювати!

Будь-яким кроком з політичного врегулювання має передувати відчутний

Я переконаний у вірності дій України і безальтернативності Мінських угод. Доказами є мирне небо над переважною більшістю території України, потужна світова солідарність з Україною, санкції, які запроваджені за невиконання Мінських угод. І те, що ворог зараз заблокований на далеких східних рубежах – це теж ефективність Мінських угод.

Моя мета – політико-дипломатичним шляхом повернути Україні весь Донбас, а потім – Крим. І хочу наголосити – простих рішень, на жаль, немає, але я з цієї складної дороги звертати не збираюся.

*Усім нам я бажаю миру!
Вітаю вас, дорогі співвітчизники, з Днем пам'яті та примирення та з Днем Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.*

Слава ветеранам Червоної армії та партизанського руху!

Слава воякам Української повстанської армії і всім учасникам національно-визвольних процесів!

ни АТО, Прем'єр-міністр України, Голова Верховної Ради України, Київській міській голові, члени КМУ, народні депутати України, представники усіх релігійних конфесій України.

Учасники церемонії вшанували пам'ять загиблих героїв хвилиною мовчання, військовий оркестр виконав Державний гімн України, воїни Почесної варти салютували залпами.

Завершив церемонію урочистий марш Роти Почесної Варти Президента України, яка представляє усі роди військ Збройних Сил України.

Також у рамках заходів з нагоди 71-ї річниці перемоги над нацизмом у Другій світовій війні на Володимирській гірці відбувся молебень, в якому взяли участь понад 140 військових священників та більше 300 воїнів. к

ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПРЕС-СЛУЖБИ
ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ПАМ'ЯТАЄМО!

Прикордонники разом із усією Україною вшанували пам'ять кожного, хто боровся з нацизмом у Другій світовій війні.

Героїчний подвиг солдатів та офіцерів у зелених кашкетах є національною гордістю українського народу. Про подвиги та самопожертву охоронців кордону у роки Другої світової війни відомо з історії, а героїзм та мужність нинішніх захис-

ників батьківської землі ми спостерігаємо кожного дня. Україна добре знає ціну мирного життя й перемоги у минулій війні.

В День пам'яті та примирення співробітники Держприкордонслужби долучилися до загальнодержавної акції,

що приурочена першій хвилині миру. Заходи з вшанування пам'яті тих, хто боровся з нацизмом, відбулися в кожному прикордонному підрозділі.

Зокрема, у відділах прикордонної служби, органах охорони кордону та навчальних закладах прикордонники

запалювали свічки у лампадках та вишуквалися перед ритуальними майданчиками.

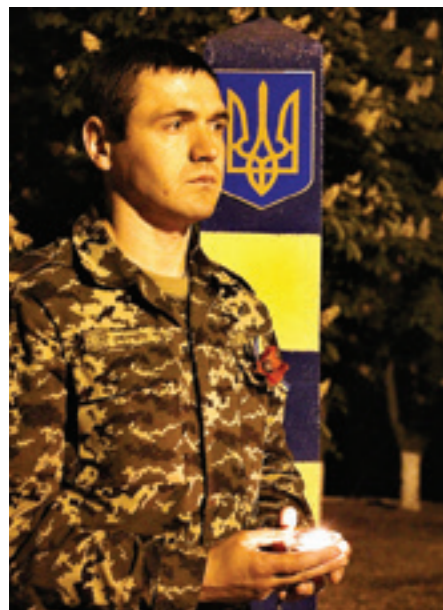
У пунктах пропуску до першої хвилини миру окрім прикордонників долучилися інші представники контрольних служб, а також громадяни, які перетинали державний кордон. Відбулася своєрідна пауза у здійсненні прикордонного контролю, а по гучномовцю лунав метроном.

У Києві у День Перемоги над нацизмом ветерани та керівництво Державної прикордонної служби віддали данину пам'яті загиблим, поклавши квіти до пам'ятника «Захисникам кордонів Вітчизни усіх поколінь».

Крім того, військовослужбовці відомства напередодні відвідали ветеранів-прикордонників, а також сім'

Напередодні Дня Перемоги в Росії відбулось традиційне покладання квітів біля меморіалу, присвяченого містам-героям, жителі яких виявили героїзм у боротьбі з нацизмом під час Другої світової війни. Під час заходу виявилось, що організатори «забули» покласти квіти до меморіалу міста-героя Києва. На знак вшанування пам'яті, за підтримки посольства України в Росії, до меморіалу було покладено жовто-блакитні квіти, а українські прикордонники виставили біля меморіалу почесну варту.

охоронців кордону, які загинули захищаючи територіальну цілісність та незалежність України на сході. Не оминули увагою й тих, хто перебуває у госпіталях, лікарнях, пансіонатах для ветеранів війни і праці.

Окрім того, в рамках запланованих заходів проводилося упорядкування військових поховань, ремонт та реставрація меморіалів, пам'ятників, обелісків, пам'ятних знаків полеглим воїнам-прикордонникам. к

“ Про подвиги та самопожертву охоронців кордону у роки Другої світової війни відомо з історії, а героїзм та мужність нинішніх захисників батьківської землі ми спостерігаємо кожного дня. В День пам'яті та примирення співробітники Держприкордонслужби долучилися до загальнодержавної акції, що приурочена першій хвилині миру.

ПРІОРИТЕТИ РЕГІОНУ

В Одесі відбулася зустріч представників прикордонних відомств країн Чорноморсько-Балтійського регіону.

портах України затримано понад 700 кілограмів героїну. Наркотики намагалися приховати серед вантажів суден, що прямували з країн Південно-Західної Азії. Також лише упродовж останніх двох місяців неодноразово фіксувався браконьєрський вилов камбали-калкана в українській та румунській частинах економічної зони. Наприкінці березня Морською охороною Держприкордонслужби України було затримано одне з таких суден-порушників. Тож під час зустрічі учасники Конференції, в тому числі, обговорили проблему незаконного промислу біоресурсів.

В ході засідання розглядалися й питання практичного впровадження ключових принципів та інструментів інтегрованого управління кордонами, пошуку спільних механізмів аналізу ризиків, опрацювання підходів до оперативної координації дій та обміну інформацією у Чорноморсько-Балтійському форматі. Зокрема, було розглянуто можливість розширення географії спільних операцій під егідою FRONTEX у басейні Чорного моря та узгоджено нові підходи до обміну інформацією між країнами.

– Безпека чорноморського регіону сьогодні набуває нового значення. Підхід до її забезпечення має базуватися на принципі повної взаємодії та координації між країнами-партнерами, які розділяють спільні європейські цінності. Сподіваюся, що цей принцип стане основою нашого подальшого співробітництва, адже лише спільний безпековий простір і колективні гарантії здатні забезпечити адекватну протидію організований транскордонній злочинності та терористичній загрозі, – зазначив генерал-лейтенант Василь Серватюк.

Наприкінці конференції учасники підписали Меморандум про взаєморозуміння, що фіксуватиме досягнуті домовленості та окреслюватиме пріоритетні напрями співробітництва країн Чорноморського та Балтійського регіонів. Документ став черговим підтвердженням подальшого розвитку системи інтегрованого управління кордоном і організації прикордонної безпеки. к

У Конференції брали участь представники прикордонних відомств України, Туреччини, Болгарії, Грузії, Румунії, Молдови, Польщі та Латвії. На заході також були присутні представники європейських інституцій та місії FRONTEX, EUAM, EUBAM і MOM в Україні.

Це перша зустріч у такому розширеному форматі, під час якої учасники обговорили пріоритетні напрями співробітництва щодо міграційної кризи на східному кордоні ЄС, а також оцінили можливі ризики виникнення нових каналів незаконної міграції, особливо у басейні Чорного моря.

Наявність в Чорноморському регіоні й поблизу нього збройних конфліктів та їх періодична ескалація обумовлює посилення загроз, в тому числі й у прикордонній сфері. Це, зокрема, безпека транспортних морських шляхів, незаконний обіг зброї, контрабанда товарів, міжнародний тероризм та транскордонний наркотрафік. Зазначимо, що минулого року в

17 ЗА 16

Сюжет цього пограбування заслуговує на повнометражний художній фільм, щоправда режисеру, який за нього візьметься, доведеться відійти від голлівудських канонів і обертати Землю не довкола гламурного поганця-грабіжника, а довкола звичайного українського прикордонника, який вкотре доводить – хай там які негаразди трапляються у його країні, він завжди на своєму місці.

17 найцінніших картин Рубенса, Тінторетто, Пізанелло, Карото і Мантені, вартістю майже 16 мільйонів євро, викрадених з музею «Кастельвеккьо» у Вероні (Італія), знайшли українські прикордонники та працівники військової прокуратури у ході успішної спецоперації.

Зловмисники вчинили крадіжку 11 листопада 2015 року. Відтоді розпочався довгий шлях полотен до їхнього кінцевого замовника. Натрапити на слід крадіїв дозволили тривалі оперативно-розшукові заходи. Пошуки здійснювали в рамках кримінального провадження, внесеного до ЄРДР за матеріалами оперативної справи Державної прикордонної служби України.

Зрештою, правоохоронці знайшли схрон із полотнами на острові Турунчук, що на Одещині. Картини вже були підготовлені до контрабандного переміщення з України на територію Республіки Молдова.

Більше того, у процесі розслідування організовано дієву взаємодію з молдовськими прикордонниками, що допомогло встановити можливих координаторів крадіжки.

Українські охоронці рубежу з'ясували, що для переховування від слідства в Республіці Молдова картини були незаконно переміщені в Одеську область з використанням міжнародних поштових перевезень. Слідство також встановило членів транскордонної злочинної групи, серед яких були громадяни України, Молдови та Росії, а також осіб, які мали збувати полотна в Україні та Росії.

Ще більшого резонансу цій справі додають отримані прикордонниками під час оперативних заходів дані про те, що розшук цих самих картин перебуває і у сфері інтересів ФСБ РФ, а крадії були взяті під її контроль. ФСБ планувала власну операцію з вивезення

картин до Придністров'я, яке є підконтрольним Росії.

Голова Державної прикордонної служби України, генерал-полковник Віктор Назаренко доповів про завершення активної фази спеціальної операції з вилучення на кордоні України колекції дорогоцінних картин. Операція проводилась на виконання доручення та плану, затвердженого Президентом України. До проведення операції було залучено обмежене коло осіб.

За словами Голови відомства, 6 травня 2016 року спільною слідчо-оперативною групою в Одеській області, за 1,5 км від державного кордону, при підготовці до переправи на територію Молдовської республіки, було затримано 17 картин, які мають велику історичну і художню цінність. Операція проведена у найкоротший термін. 7 травня було проведено мистецьку експертизу і встановлено, що ці картини – оригінали.

« 6 травня 2016 року спільною слідчо-оперативною групою в Одеській області, за 1,5 км від державного кордону, при підготовці до переправи на територію Молдовської республіки, було затримано 17 картин, які мають велику історичну і художню цінність. Операція проведена у найкоротший термін.

Президент Петро Порошенко привітав особовий склад прикордонної служби з успішним проведенням операції.

«Ці картини – зірки колекції музею Верони. Сьогодні ця блискуча операція нагадує світу про те, як ефективно Україна запроваджує боротьбу і з контрабандою, включаючи контрабанду витворів мистецтва, а також боротьбу з корупцією» – наголосив Петро Порошенко.

«Безумовно, такими ефективними діями, ми не лише зберегли світову цінність цих полотен, але і підтвердили на належному рівні престиж України» – підкреслив

Президент та звернувся до керівництва відомств щодо надання пропозицій стосовно відзначення правоохоронців, задіяних у цій операції.

Глава держави також подякував за те, що всі задіяні співробітники дотримувались режиму таємності і не допустили витоку інформації, що дозволило не допустити зміни маршруту перевезення цих витворів мистецтва.

Зі свого боку, директор Департаменту оперативно-розшукової діяльності ДПСУ Петро Цигикал повідомив, що операція, яку проводили правоохоронці Італії, мала назву «близнюки», оскільки в крадіжці

цих творів були задіяні брати – один з яких був охоронцем у музеї. Злочинці зімітували напад на охорону та здійснили крадіжку. Вони виконували замовлення, яке отримали від одного з мешканців регіонів Росії, ймовірно, приватного колекціонера з Чечні.

Президент доручив заступнику Глави Адміністрації Президента України Костянтину Єлісеєву зв'язатися з італійськими партнерами та запросити експертів для підтвердження автентичності полотен та узгодження формальностей, пов'язаних з передачею картин. к

Підготувала Людмила ДЬОМІНА

ПРОТИТАНКОВИЙ СТАРЛЕЙ

ПАМ'ЯТІ В'ЯЧЕСЛАВА СЕМЕНОВА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

Лютий 2015 року. Міжнародна траса Е50. Перехрестя Фащівка – Дебальцеве – Чорнухине – Нікішине. Сумнозвісний блокпост «Балу». Наших хлопців виставили практично у саме пекло протистояння з російським агресором. Порте вони зробили неможливе: з честю виконали поставлене завдання і лише після наказу в ніч з 17 на 18 лютого залишили вогневу «м'ясорубку» одними з останніх. Вісім воїнів-прикордонників зазнали поранень. Особовий склад оперативно-бойової прикордонної комендатури «Могилів-Подільський» втратив талановитого бойового командира, вірного побратима і «золоту» людину – старшого лейтенанта В'ячеслава Семенова...

Більше ніж через рік після дебальцевської трагедії ми бачимо непоодинокі спроби осмислити й проаналізувати ті буремні події. Та за гучними публікаціями і подальшою критикою Генерального штабу Збройних Сил України хіба хтось із високопосадовців чи військових експертів згадає про півдесятка прикордонників, які, утримуючи ключову дорогу до штабу сектору «С», могли протиставити безперервним артилерійським обстрілам, щоденним танковим атакам і штурмовим діям піхоти лише ручний гранатомет чи легкий кулемет?

Прикордонний наряд спочатку у кількості восьми вартових рубежу ніс службу на блокпосту, виконуючи свої безпосередні обов'язки: контроль осіб і транспортних засобів. Наприкінці січня 2015 року росіяни суттєво посилили спроби захопити Дебальцеве. Відтак цивільне населення уже не мало можливості пересуватися дорогою й контролювати прикордонникам було нікого. Проте наказ знімати наряд не надходив, тож на «зелених кашкетів» лягло завдання обороняти найважчий напрямок – дороги. Вогнем ворожої артилерії і танків було повністю знищено наземні укріплення (мішки з піском, бетонні блоки та бійниці). Здійснити потужніше інженерне облаштування блокпосту на асфальті неможливо, на узбіччі ж вогневі позиції просто будуть неефективними через відсутність секторів обстрілу та огляду. До найближчих сусідів – метрів 80 в один бік, стільки ж – в інший. Побратими могли прикрити героїв вогнем, якщо самі не відбивали в цей час спробу ворожого штурму, але про більш істотну допомогу за таких умов не йшлося.

«Розпорядок дня» практично не змінювався. З дев'ятої години ранку починалася артпідготовка. Міномети, САУ, рідше – «Град». Уже після одинадцятої починалися штурмові дії бронетехніки противника у супроводі піхоти. При цьому артилерійський обстріл не припинявся і лише при підході ворога впритул переносився на більш дальній рубіж. Нашим хлопцям, незахищеним практично нічим, доводилося зустрічати їх стрілецькою зброєю та ручними гранатометами.

Бійців намагалися змінювати через кожні 5-7 днів. Олег Вінницький та Олександр

Степаницький згадують, що для заміни передостаннього наряду їм необхідно було зайхати спочатку в штаб сектору та вийти на зв'язок, щоб на під'їзді машину не розстріляли свої ж.

В'ячеслав Семенов завжди залишав найважчі завдання для себе і ніколи не залуцав підлеглих, якщо міг зробити щось сам. Зв'язківець за спеціальністю, він особисто налагоджував пошкоджені вибухами комунікації. А його холоднокровність широким дивувала товаришів. Терористи дорого заплатили за його життя. Ми ніколи не дізнаємося про точні втрати адептів «руського мира» (вони рахувалися в сотнях), натомість усі підлегли В'ячеслава повернулися додому живими.

– РПГ – це не вихід проти танка, – згадує про ті бої Олег Вінницький. – Щоби завдати бойовій машині якоїсь шкоди, треба влучити в гусеницю, а з нашої позиції зробити це на прийнятній відстані було практично неможливо. Один їхній Т-72 крутився в полі. Ми стріляли і влучали, але заряди рикошетили від корпусу. При цьому екіпаж вів прицільний вогонь по наших позиціях. Осколочно-фугасним снарядом танк влучив у вхід до бліндажа бійців 128-ї. Хлопців присипало. Двічі цей танк заїжджав на блокпост. Після одного з влучань його башта почала «гуляти», некерована екіпажем, але танк зумів прорватися до своїх позицій. Пізніше, прослуховуючи ворожий ефір, ми дізналися, що командир танка поранений, навідник – убитий. Залишився лише механік-водій, який забезпечив поспішну втечу панцерника з поля бою.

Піхота ворога розгорталася за бронетехнікою досить професійно. Це, безумовно, були регулярні війська, а не «трактористи». Водночас, в оборонців блокпосту складалося враження, що терористи дуже п'яні або одурманені наркотиками. Ішли в повний зріст, без спроб заховатися чи пригнутися. На вбитих майже завжди були кевларові каски, але штурмовики практично ніколи не носили бронезилетів.

«Балу» був для ворога наче кістка в горлі. Та чим менше часу залишалось до підписання сумнозвісних мінських угод, тим більше паніки чулося в голосі російського оперативного чергового через трофейну радіостанцію.

Кремлівські куратори вимагали негайно взяти блокпост. Адже між «Балу» та штабом сектору залишалася єдина перешкода – блокпост «Хрест», який розміщувався практично на відстані вогневого контакту зі стрілецької зброї від ключового пункту управління. Штаб сектору, звичайно, був пріоритетною ціллю бойовиків. Однак на шляху до нього наче нездоланна фортеця стояв «Балу». На початку лютого свої корективи внесла матінка-природа. Через відлигу товстий шар снігу практично повністю розтанув, перетворивши поля на болотяне місиво. Нашим бійцям доводилося вичерпувати з напіврозбитого ворожим снарядом бліндажа до двох тонн води (40 бідонів) щодня, але болото в полях за межами асфальтованих доріг суттєво обмежувало дії ворожої бронетехніки.

Після кожної невдалої атаки на блокпост серед терористів залишалася все менше охочих випробувати удачу під час штурму. Вартові рубежів чули, як росіяни розстрілюють своїх: одиночні постріли з пістолета, потім з автомата. Можливо, терористи не поділили між собою «честь» і «можливість» першими штурмувати наші позиції, або щось інше, але доходило до боїв між окремими угрупованнями за лінією фронту із застосуванням мінометів. Одночасно скупчення ворон над посадками, якими рухалися на штурм окупанти, яскраво свідчило, наскільки дорого обходиться покидькам кожна атака. Проте хіба ж росіяни колись рахувалися з людськими життями?

Про побутові умови на блокпосту говорити не доводиться. У хлопців залишилися два бліндажі – основний та ще один, зовсім крихітний, з-під розбитого осколками електрогенератора. Після прямого влучання міни в перекриття основного бліндажа, укріплення, на щастя, витримало. Хлопці відбулися легкою контузією. Однак брудні струмки талого снігу почали заливати єдине житло. Питна вода була, та використовувати її доводилося дуже ощадливо. Їжі у вигляді сухих пайків вистачало. От тільки розігріти її чи хоч якось приготувати бойовики не давали постійною вогневою активністю.

В інтенсивних бойових діях десяток бійців наряду на «Балу» витратили практично весь резерв боєзапасу ОБПК, розрахованого на 120 осіб. На щастя, патрони і гранати підвозили військовослужбовці 128-ї бригади. В ЗСУ з боєкомплектом та звітністю за нього було простіше. У перші дні лютого хлопцям добре допомагав автоматичний станковий гранатомет. За його допомогою відлякували мінометні

“ В'ЯЧЕСЛАВ АНАТОЛІЙОВИЧ ЗНАХОДИВ ПІДХІД ДО КОЖНОГО. ШВИДКО ЗАСЛУЖИВ АВТОРИТЕТ. ЯКЩО СКАЗАВ – ТАК МАЛО БУТИ. БЕЗ БУДЬ-ЯКИХ СУПЕРЕЧОК, ПИТАНЬ ЧИ ЗАУВАЖЕНЬ. У БОЮ ПОВОДИВСЯ ГІДНО. НІКОЛИ НЕ НЕРВУВАВ. ДУЖЕ ХОРОБРИЙ ЧОЛОВІК. ЯК КОМАНДИР ГРУПИ, ЗРОБИВ СВОЮ РОБОТУ НА ВСІ 100% І НАВІТЬ НАБАГАТО БІЛЬШЕ.

розрахунки ворога та відбивали атаки піхоти. Проте коли російська артилерія повністю знищила інженерні споруди блокпоста – поставити його було ніде.

Вогневу міць наряду спробували послити за допомогою ДШК, однак кулемет на станку був би легкою стаціонарною мішенню. «Кугуар» з ДШК на башті був обстріляний у перші ж дні і його з ризиком для життя ледве вдалося евакуувати до комендатури. Крім того, вести вогонь, перебуваючи на висоті метра над землею під захистом лише легкої броні в умовах активності ворожих танків, не було можливості. Єдине, що залишалася хлопцям, – використовувати легке стрілецьке озброєння та їхній останній козир – незламний бойовий дух.

Найважче дісталася останній зміні. Старший лейтенант Семенов повинен був їхати у

відпустку восьмого лютого, але прийняв рішення залишитися, щоби замінити побратимів. Він очолив наряд і вже дев'ятого лютого був на передовій. Воїнам доводилося стримувати атаки противника, у повний ріст поливати з кулемета без упору чи укриття, відбиватися ручними гранатами. Найстрашнішими були танки, які через неможливість виставити на позиції ПТРК нерідко заїжджали на блокпост. 17 лютого «Балу» атакували з чотирьох сторін, але В'ячеслав Семенов зі своїми підлеглими не здали позицій. Цього ж дня осколок снаряда ворожого танка обірвав життя офіцера. Ось як згадують героя побратими та рідні.

– Він був надзвичайно різносторонньою людиною, – розповідає дружина В'ячеслава Тамара Семенова. – Цікавився і технікою, і ри-

боловлею, і комп'ютерами, ремонтував телевізори, мав навіть патент на раціоналізаторські пропозиції в галузі електроніки.

Усе намагався робити своїми руками, але до будь-яких починань підходив продумано.

– Надзвичайно порядний і надійний, – продовжує розповідь дружина героя. Коли ми одружилися, у мене вже були дві маленькі доньки. Протягом сімнадцяти років, які ми прожили разом, ставився до них так трепетно, як не кожен рідний батько. Дуже любив онуків. Проводив з нами увесь вільний час. Іздили на природу. Практично всі фотографії – це Славик, природа, і, звичайно, Альоша (внук). Грав на флейті. Любив до цього інструмента перейняла і донька.

Коли зателефонували з військкомату – не дочекавшись повістки, почав збирати речі. Ставився до ситуації як людина, котра знає, що таке військова присяга, що таке «треба» як справжній офіцер. Варіантів «не поїхати» в сім'ї навіть не обговорювалося.

Протягом п'яти місяців не було такого дня, коли б ми не спілкувалися. 16 лютого надіслав повідомлення: «Поки що все нормально». До того були повідомлення просто: «Усе нормально». Потім він зателефонував увечері. Це був його останній дзвінок.

– Ми працювали разом на Жмеринській дільниці електропостачання (телекомплекс «Граніт») більше тринадцяти років, – розповідає співробітник В'ячеслава Сергій Шклярук. – Бригада складалася з двох осіб. Виїжджали і зимою в -20°C, і літом в +30°C. За таких умов дуже важливо, щоби поруч знаходилася надійна людина. Саме таким був В'ячеслав. З ним легко було працювати. Отримав другу вищу освіту, швидко увійшов у курс справи, завоював довіру й повагу не лише колег, а й адміністрації. Не любив скаржитися. Якщо виникала проблема – намагався плановірно її вирішити. До мобілізації поставився з розумінням. Славик говорив: «Я офіцер запасу. Якщо не я, то хто? Ми всі поховаємося, поробимо собі інвалідність, а хто захищатиме Україну?». – У нього було почуття обов'язку. Він розумів: Батьківщина у небезпеці – комусь необхідно підставити своє плече.

17 лютого старший солдат Олександр Степанюк отримав поранення в ногу осколком того самого снаряда, що став фатальним для В'ячеслава. Олександра відкинуло вибуховою хвилею в бліндаж, контузило. Незважаючи на це, він знову вискочив з бліндажа і на по-

вний зріст «дякував» з кулемета терористам, які встигли підійти на небезпечну відстань. Зараз хлопець підписав контракт і повернувся в зону АТО. Про свого командира Сашку згадує з особливою теплотою: «Це тиха, спокійна і дуже серйозна людина. У підрозділі ніколи не було конфліктів. В'ячеслав Анатолійович знаходив підхід до кожного. Швидко заслужив авторитет. Якщо сказав – так мало бути. Без будь-яких суперечок, питань чи зауважень. У бою поводився гідно. Ніколи не нервував. Єдине, за що сварився, – щоби ми під час обстрілу не вилізли з бліндажів. «Саня не висовуйся, я тобі сказав! Я сам подивлюся!» Дуже хоробрий чоловік. Під час бою вибігав аж за мішки, розбиті бійниці, там залагав, відстрілювався. Як командир групи, зробив свою роботу на всі 100% і навіть набагато більше.

– При формуванні комендатури В'ячеслав одразу проявив лідерські якості, – розповідає підполковник Дмитро Губко, на той час – начальник «ОБПК Могилів-Подільський». – Це видно було по людях, як вони до нього тягнулися, як він з ними спілкувався. В зоні АТО повністю проявив себе як командир. Умів згуртувати колектив, розосередити людей, як належить, поставити конкретні завдання, командувати і тримати особовий склад, не допускати правопорушень і протиправної діяльності. Часто згадував свою сім'ю. Дуже пишався тим, що потрапив саме до прикордонників. Його просто треба було бачити, коли Славик показував фотографії дружини й дітей. Буквально з'являлася сльозинка радості, вогник в очах. Людина знала, чому вона була разом з нами. Він хотів додому, але ще більше хотів, щоб його онук пішов вільній Україні і ні від кого не залежав.

– При виїзді з Могилів-Подільського ми сиділи поруч. Їхали три доби і багато спілкувалися дорогою, до речі, й про те, що коли повернемося – обов'язково будемо зустрічатися з хлопцями, підтримувати один одного. Зараз дотримуємось цього – збираємо колишніх бійців на наших нових місцях роботи, – розповідає старший солдат Олег Венгер. – Багато чого хотів би йому сказати. Він заслуговав жити більше за всіх нас, але Бог забирає найкращих. К

Володимир ПАТОЛА

Державна прикордонна служба України із цієї весни відновила призов на строкову військову службу, що був скасований ще 2008 року. Керівництво відомства наголошує, що це тимчасово, бо наш пріоритет – професійна служба, яка передбачає комплектування відомства військовослужбовцями за контрактом.

Чому прикордонники вдаються до такого кроку та чим планують мотивувати солдата, аби він пішов саме до ДПСУ? Чи вдасться набрати заявлене число строковиків?

ПОВЕРНЕННЯ «СОЛДАТА» ПРИКОРДОННИЙ ПРИЗОВ 2016

29 березня цього року Президент України підписав Указ № 122/2016 «Про звільнення в запас військовослужбовців строкової військової служби, строки проведення чергових призовів та чергові призови громадян України на строкову військову службу в 2016 році», яким визначено розпочати призов на строкову військову службу в період з 5 травня по 30 червня 2016 року придатних за станом здоров'я громадян України чоловічої статі віком з 20 до 27 років.

Хоча з 2008 року відомство не мало справи з навчанням строковиків, однак як це відбувалося – тут не забули. Підготовлена відповідна програма, покликана навчити військовослужбовця первинним навикам. Солдатів планують відбирати на конкурсній основі та направляти на охорону кордону лише після проходження

двомісячного навчання. Базову підготовку молодь проходитиме у навчальних центрах ДПСУ – в Оршанці, НАДПСУ ім. Б. Хмельницького, у Великих Мостах і навчально-тренувальному загоні Морської охорони в Ізмаїлі. Працюватимуть з призовниками офіцери, які мають бойовий досвід. Після проходження програми в «учебках» поповнення розпо-

ділять у близько 170 підрозділів охорони державного кордону. Тут на місцях вони вивчатимуть особливості тієї чи іншої ділянки відповідальності, а вже згодом приступатимуть до повноцінної служби.

Найголовнішим чинником, що заспокоїть рідних та близьких, є те, що майбутні призовники служитимуть на «мирному» кордоні.

Слід зазначити, що відомство зберегло необхідну інфраструктуру для розміщення строковиків у підрозділах і зараз готується прийняти поповнення. Прикордонна служба опікується створенням необхідних побутових умов, харчуванням, речовим забезпеченням тощо.

Загалом Держприкордонслужба готова прийняти близько чотирьох тисяч військовослужбовців-строковиків. Зараз триває активна робота з місцевими органами влади, комісаріатами, з громадськістю на місцях щодо відбору кращих кандидатів. Запущено механізм набору людей з населених пунктів прикордоння.

Стан справ з весняним призовом прокоментував начальник сектору організації добору та

Звільненню підлягають 3840 осіб. І тут також нам необхідний ресурс строковиків.

З цією метою до Генштабу подана відповідна заявка. Нами погоджено проект розпорядження Кабміну про чисельність і обсяг витратів стосовно призову на строкову військову службу, яке вже прийнято 20 квітня 2016 року. Робота триває дуже серйозна, працюють центри комплектування та утворені відповідно до наказу Голови Служби групи з добору, які не чекали виходу всіх керівних документів та завчасно почали вивчення призовників.

– Тому що тих, хто підходить по усіх суворих параметрах за конкурсом і має бажання служити саме в ДПСУ – небагато?

– Скажу відверто: так. Із кандидатами дуже скрутно становище. І Генеральний штаб, і військові комісаріати скаржаться на те, що ресурсів дуже мало. Все ж таки, незважаючи на це, ми свою роботу виконуємо. І строкову службу у відомстві однозначно розглядаємо як черговий ресурс поповнення контрактниками. Сподіваємося, це дасть свої результати.

– Зараз звільняються військовослужбовці четвертої хвилі мобілізації, чи є серед них такі, хто залишається служити за контрактом?

– Безперечно, мобілізовані – це досить суттєвий кадровий масив. Це люди, скажімо так, мотивовані і досвідчені, більшість із них уже пройшли службу у районах проведення АТО. Із четвертої хвилі мобілізації майже тисяча військовослужбовців вже підписали контракт. Нас поки що влаштовують такі показники, але ми на цьому не зупиняємося.

– Зараз у ЗС значно більша зарплатня і, логічно, що людям вигідніше йти саме туди...

– Так, у Збройних Силах мотиваційний чинник сильніший, ніж у нас. Проте, все ж таки, люди до нас ідуть. Голова прикордонного відомства торік затвердив план добору на службу за контрактом, і ми, без перебільшення, його виконуємо. На середину травня регіональними центрами комплектування прийнято на службу за контрактом 1500 громадян.

А щодо військовослужбовців за контрактом, то регіональні центри комплектування працюють на повну потужність. Із січня внесено певні корективи і в штатну структуру, і в систему комплектування, оновлено керівний склад – офіцерів у деяких регіонах. І ці кроки дали досить неочікувані результати. Наприклад, найменш продуктивним вважався південний регіон, іти служити за контрактом туди люди не прагнули. Зараз він набагато перевищує показники і плани добору. Так само суттєво поліпшився стан справ у Азово-Чорноморському РУ. Взагалі, що найприємніше, зараз всі регіони демонструють стабільні показники. К

Підготувала ТЕТЯНА ФІЛІПЕНКО

На військову службу за контрактом упродовж I кварталу 2016 року прийнято

1254

особи, що навіть перевищує план добору громадян, яким визначено у I кварталі прийняти на службу за контрактом

750 осіб.

Як ще один бонус для солдата – відомство започаткує територіальний принцип комплектування. Військовослужбовець, призваний, скажімо, із Закарпаття, після навчання буде направлений на службу до цього ж регіону. Проте від нього вимагатимуть сумлінного ставлення до служби, за яке командування підрозділів може дозволити відвідувати домівку у вільний від служби час. Натомість ДПСУ жорстко реагуватиме на неналежне виконання службових обов'язків, порушення дисципліни, втягнення у корупцію.

В обмін на нову професію, чи, можливо, подальший кар'єрний шлях, від поповнення лав строковиками ДПСУ сподівається мати і свій зиск – «свіжа кров» дозволить зробити Службі таке собі щеплення від корупції.

Також один зі шляхів підвищення мотивації військовослужбовців строкової служби – це те, що, за бажання, їм надаватиметься пріоритетне право переходу на контрактну службу. Так само як і можливість за рахунок держави освоїти прикордонні професії кінолога, водія, кухаря, матроса, моториста, молотшого інспектора тощо.

комплектування персоналом управління кадрового забезпечення Департаменту персоналу Адміністрації ДПСУ полковник **Олексій Харченко**.

– Ми так довго відмовлялися від строкової служби, а зараз до неї знову повертаємося. Рішення викликало багато суперечок?

– Хочу сказати, що ця міра тимчасова і вимушена. Сподіваюсь, на осінь строковиків приймати вже не будемо. До того ж, не лише солдати є ресурсом поповнення нашої Служби. У цьому році ДПСУ комплектується за змішаним принципом, тобто поєднується служба контрактників, мобілізованих і строковиків.

Нам потрібно підтримувати діяльність органів охорони кордону на рівні, який дозволить виконувати завдання за призначенням. Справа в тім, що через формування нових підрозділів 2015 року зросла штатна чисельність, у зв'язку з чим виник некомплект військовослужбовців у підрозділах мирних ділянок кордону, який плануємо перекрити за рахунок військовослужбовців строкової служби. До того ж, у нас зараз завершилося звільнення в запас військовослужбовців четвертої хвилі мобілізації.

ВАРТА КАТАСТРОФ

«Гібридна» війна проти України дедалі більше ускладнює екологічні проблеми південного сходу. Лісові пожежі, викликані обстрілами, сільськогосподарські угіддя, понівечені вирвами вибухів та рясно засіяні тоннами осколків, ґрунти, зіпсовані виливами пально-мастильних матеріалів, природоохоронні заказники, зриті окопами та бліндажами, а ще затоплення шахт, обстріли хімічних підприємств, що тягнуть за собою викиди хімічних і радіоактивних речовин, загострення санітарно-епідеміологічної ситуації. Усе це створює реальну загрозу екологічної катастрофи.

Разом з тим у терористів залишаються доволі широкі можливості щодо створення «брудної бомби», а також контрабанди радіоактивних матеріалів, адже національний вид «спорту» псевдореспублік – розбирання всього, до чого можна дотягнутися, і здача на металобрухт – не збавляє темпів. Гарантій того, що пилитимуть вони лише екологічно чисте, а хімічно забруднене чи навіть радіоактивне не перетне лінію розмежування, немає ніяких. Схоже, що питаннями екології окупанти не переймаються взагалі, тому або вони впевнені, що скоро залишать захоплені території, або у них просто немає грошей на такі потреби, або ж вони цілеспрямовано використовують плачевну ситуацію, як важіль тиску на Україну.

Як бути в таких умовах українським воякам, які боронять рідну землю і, зокрема, прикордонникам, які безпосередньо відповідають за радіаційний контроль на кордоні? Перш ніж відповісти на ці запитання повернемося до подій річної давнини, аби систематизувати перелік загроз.

НЕПІДКОНТРОЛЬНІ ТЕРИТОРІЇ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ - ЦЕ ОДНА ВЕЛИЧЕЗНА ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА, ВИРІШИТИ ЯКУ У ФОРМАТІ ПСЕВДОРЕСПУБЛІК НЕМОЖЛИВО.

Нові «господарі» почали не лише завозити нові боеприпаси, але й налагоджувати їх виробництво. При цьому про дотримання елементарних заходів безпеки не йшлося взагалі. До роботи з вибуховими речовинами поставили працівників без належної кваліфікації. Колишньому керівному та обслуговуючому персоналу дорогу на об'єкти закрили.

Отже, знову повертаємося до вибуху 16 червня. За попередніми даними, рвонуло під час розвантаження новоприбулого боекомплекту з подальшою детонацією підземних сховищ. Однак цей випадок був далеко не першим за нових «господарів». Так, 19 серпня 2014 року сталася пожежа з подальшою детонацією складів з боеприпасами. 20 вересня у цеху № 7 злетіли у небо 12 тон гексогену. 20 жовтня здетонували склади з тротилом. А 8 лютого 2015 року вибухнули склади з боеприпасами.

Щоразу терористи шукали цапа-відбувайла в образі українських військових, які нібито обстрілювали завод то ракетами «Точка-У», то реактивними системами залпового вогню «Смерч» чи «Град», тоді як найбільш вірогідними причинами вибухів на ДКЗХВ були елементарні порушення техніки безпеки при роботі з вибуховими речовинами та боезапасом.

ДКЗХВ

16 червня 2015 року близько 21:00 на півночі Донецька пролунав потужний вибух. За інформацією речника української сторони Спільного центру з контролю та координації питань припинення вогню Руслана Семенюка, вибухова хвиля прокотилася усіма районами мегаполісу. У навколишніх будинках повибивало шибки. Було пошкоджено скляний фасад «Донбас Арени», офісні та торговельні центри.

Спостерігачі СЦКК повідомили, що «за мить до того панувала цілковита тиша». Вони знаходилися у безпосередній близькості до району вибуху і жодних вихідних пострілів ані з українських позицій, ані з боку бойовиків у цей момент не фіксували.

Втім у мешканців міста сумнівів не було: вкотре вибухнули склади на Донецькому казенному заводі хімічних виробів.

За негучною назвою ДКЗХВ приховане режимне підприємство з утилізації боеприпасів, їх спорядження, оновлення і ремонту, яке працює з 1939 року. Завод знаходиться неподалік міжнародного аеропорту, де довго точилися жорстокі бої між українськими «кіборгами» та російсько-терористичними найманцями.

За тривалий час концентрація боеприпасів і вибухівки на ділянках заводу (загальна площа ДКЗХВ – 800 га) досягла майже критичного значення. Однак якщо раніше безпекою підприємства опікувались підготовлений персонал та відповідні служби, то від початку літа 2014 року, коли ДКЗХВ захопили терористи, він став загрозою для цілого регіону.

Масштабні руйнування від чергового вибуху треба було на когось списувати. Проте повторювати вигадки про «ракету українських карателів», через прискіпливий моніторинг озброєнь групи СММ ОБСЄ на сході України, було б абсурдно.

Тому придумали дещо менш грандіозне – РСЗВ «Смерч» з використанням об'ємно-детонуючих ракет. Однак «розумники» переграли самих себе: таких ракет на озброєнні ЗСУ немає.

РАДІОАКТИВНИЙ МОГИЛЬНИК

Та найбільшу занепокоєність викликав навіть не сам ДКЗХВ, а могильник ядерних відходів, що знаходиться неподалік заводу, у безпосередній близькості до вибухотехнічного полігону. Чи не найкраще його історія описана у одній із публікацій «Живого журналу». <http://pauluskp.livejournal.com/208963.html>

З ПРОВЕДЕННЯМ ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ СКЛАЛАСЯ КАТАСТРОФІЧНА СИТУАЦІЯ.

Автор особисто відвідував місце розташування могильника ще 23 травня 2012 року, а вже після вибуху 15 червня 2015 проаналізував супутникові знімки сервісів «Google maps» та «Яндекс карти» і дійшов висновку, що могильник розкрито. Однак чи було це наслідком детонації складів ДКЗХВ, чи тут мало місце безпосереднє втручання – питання доволі сумнівне.

Що ж собою являє могильник? Насправді – це велика бетонна коробка розміром 10х20 м, глибиною 3 м. Загальний об'єм – 600 м³.

Його збудували у 1958 році, а через 8 років після заповнення капсулу законсервували. Бетонні блоки вкрили руберойдом та асфальтобетонною стяжкою і все це засипали товстим шаром землі, після чого на місцевості утворився невеликий пагорб. Ще до початку бойових дій упродовж багатьох років могильник перебував в аварійному стані. У 1997 році перевірка виявила, що коробку розгерметизовано – ослаблена одна з плит, з'явилася тріщина, яку тоді ж залили бетоном. Необхідність перепокриття було підтверджено ще в 2001 році після чергового розвідувального розкриття. Вартість такої процедури становила півмільйона доларів. Однак грошей так і не знайшли, а в останні кілька років про могильник забули взагалі.

Внаслідок неодноразової масштабної детонації складів з боєприпасами

сховище могло отримати нові серйозні ушкодження.

У випадку розгерметизації ядерного могильника виникає загроза радіаційного забруднення навколишніх земель, більше того, згідно з нормами, відстань від дна сховища до рівня ґрунтових вод має становити не менше чотирьох метрів. У донецькому могильнику вона не дотримана, адже лише в 20 метрах від нього знаходиться балка Домоха, яка входить до водозбірної системи Карлівського водосховища, що постачає питною водою Донецьк.

СЯЮЧІ ЯЛИНКИ

З проведенням екологічного моніторингу на окупованих територіях склалася катастрофічна ситуація. Не працюють пости контролю якості поверхневих вод, пости контролю якості атмосферного повітря в Донецьку, Макіївці, Горлівці, Єнакієвому, Луганську і Алчевську, паралізована робота Державних екологічних інспекцій, не контролюється радіаційний фон. Неодноразові звернення українських військових до представників місії ОБСЄ з проханням організувати та проконтролювати відповідний моніторинг принаймні у найбільш небезпечних місцях не були почуті.

Тому зрозуміти, яким насправді є стан справ на тимчасово невідконтрольній українській владі територіях, вкрай складно. На допомогу приходять хіба що всевітня мережа. Зокрема, якщо вірити інформації сепаратистських ЗМІ, то під Новий рік у так званій «Донецькій народній республіці» місцеві ділки продавали ялинки, зрубані неподалік полігону ДКЗХВ, біля могильника радіоактивних відходів. Зловмисники встигли реалізувати частину дерев, які мали ознаки радіаційного і хімічного зараження. Мешканців Донецька попередили, що не варто купувати ялинки з викривленими стовбурами чи гілками, дивним запахом, легким свіченням або потріскуванням у темряві. Погодьтеся, дуже корисна рекомендація, і вона не виглядала б такою смішною, якби не була настільки страшною.

БАР'ЄР

Чи полізуть бойовики у могильник заради створення «брудної бомби»? Навряд чи в цьому буде потреба, за умови безперервної роботи російського «воєнторгу», а от чи не доберуться до смертоносних контейнерів підприємливі торговці всім, що погано лежить – зовсім інше питання. У ситуації, що склалася, українські прикордонники повинні бути готові до всього. Сьогодні ми з упевненістю можемо стверджувати – готові і до того ж дуже добре оснащені.

Робота над посиленням радіаційного контролю на українському кордоні має вже понад 10-літню історію. Одним з найскравіших прикладів є співробітництво Держприкордонслужби та Національної

адміністрації з ядерної безпеки Міністерства енергетики США, розпочате ще 2005-го. Разом з американською стороною прикордонники встановили 450 систем радіаційного контролю у 68 сухопутних, авіаційних та морських пунктах пропуску.

Тепер більше – прикордонники отримали спеціальне обладнання для посилення заходів з протидії контрабанді ядерних та радіоактивних матеріалів, зокрема, й на лінії розмежування у зоні проведення АТО: мобільні автоматизовані радіологічні комплекси, хімічні детектори, дозиметри, спектрометри, фільтруючі респіратори, ізолюючі захисні костюми, загалом майже 12 тисяч одиниць. Усе це в рамках реалізації спільно з Європейською Комісією проекту міжнародно-технічної допомоги. Крім того, за підтримки

представництва ЄС проведено тестові випробування та тренінги для персоналу Держприкордонслужби, що значно покращили якість складової системи протидії незаконному переміщенню через державний кордон зазначених речовин. Вартість цього проекту становить близько 60 мільйонів гривень.

ПРЕДМЕТ ГОРДОСТІ

На окрему увагу заслуговують мобільні радіаційні комплекси на базі VW Crafter. Вони можуть не лише здійснювати контроль за переміщенням ядерних (радіоактивних матеріалів) та моніторинг радіаційної обстановки, а й надавати підтримку підрозділам охорони кордону під час ремонту та технічного обслуговування стаціонарного обладнання радіаційного контролю.

Писати про саму базу – немає сенсу, адже мікроавтобус давно відомий українському споживачеві у якості надійного помічника для логістичного бізнесу, а от його начинка – це справді останнє слово техніки. Зокрема, діапазон вимірювання потужності еквівалентної дози (ПЕД) гамма-випромінювання становить від 0,1 до 20 мкЗв/год. Діапазон енергій, що реєструються – 0,025 – 3,00 МеВ. Комплекс переходить у робочий режим лише за 5 хвилин. В автономному режимі він може працювати не менше 6 днів, до того ж діапазон робочих температур коливається від -40 до +50 градусів за Цельсієм.

ЗАМІСТЬ ЕПІЛОГУ

Невідконтрольні території Донецької та Луганської областей – це одна величезна екологічна проблема, вирішити яку у форматі псевдореспублік неможливо. Найбільшу небезпеку створюють відстійники «Горлівського хімічного заводу». Ще більша загроза – ртутьмісні відходи, поховані у тамтешній Шахті «2-бис», в якій видобувався кіновар (мінерал, сульфід ртуті). При відключенні водовідведення із шахти пари ртуті могли потрапити у водоносні горизонти, а його такі відключили причому більше ніж на рік!

Ці небезпеки куди страшніші, ніж інформація про можливе ушкодження сховища радіоактивних відходів ДКЗХВ.

Прикордонникам залишається не втрачати пильності і максимально використовувати наявний ресурс, бодай частково зменшуючи реальні загрози. [К](#)

Іван МАЛЯР

Навіть якщо школяр харчується у навчальному закладі, любляча мама знає, що цього може бути замало, або ж її дитина просто не їсть шкільну їжу. Тому вона, зазвичай, кладе у рюкзак калорійні, зручні для транспортування, максимально корисні продукти з улюбленого раціону малечі. Так само дбайлива дружина збирає харчі своєму чоловікові на роботу чи у відрадження.

А хто забезпечує їжею бійця на передовій, у зоні бойових дій, де іноді немає поряд ні коханої жінки, ні матері, ні кухні, ні магазину? На цій бойовій платформі першочергову роль грає, знову ж таки, слово жіночого роду, – держава!

Що ж вона пропонує українському бійцеві? Розглянемо набори сухих продуктів для українських вояків детальніше. Які вони, чим саме відрізняються від світових зразків та чи варто очікувати на подальше вдосконалення вітчизняного сухпаю?

СУХПАЙ

ПАКЕТНЕ РІШЕННЯ

Ситуація з польовим харчуванням українського війська, як і багатьма іншими аспектами життєдіяльності армії загострилася у 2014-му. Склад і вартість сухпайків у нашій країні визначається Кабінетом Міністрів (постанова № 426 від 29 березня 2002 року). Поки що єдині зміни до норми № 10 (повсякденного набору сухих продуктів) вносилися у 2013 році. Тоді відмінили соус, бульйон м'ясний, згущене молоко, повидло, напій фруктовий, карамель, аргументуючи, що продукти з

БІЛЬШЕ 227 НАБОРІВ СУХИХ ПРОДУКТІВ НА ДОБУ ТА ПОНАД 1,5 ТИСЯЧІ УПАКОВОК НА ТИЖДЕНЬ ВІДВАНТАЖУЮТЬСЯ БЕЗПОСЕРЕДНЬО ДЛЯ ПРИКОРДОННИКІВ, ЗАДІЯНИХ В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ОПЕРАЦІЇ.

ІТАЛІЯ

Special Military Ration Pack (Спеціальний Військовий Раціон) або ж Razione Viveri Speciali da Combattimento на рідній мові. Саме італійський сухпай посідає першу сходинку серед кращих у світі. Він містить пакетик 40% алкогольного напою Cordiale, три пакетики кави з вершками, пакетики з цукром, сіллю і бісквіт (несолодке печиво замість хліба). Основні страви: паста (макарони з м'ясним соусом, томатом і спеціями, з додаванням натертого сиру), квасолевий суп, дві баночки з консервованою індичкою. Є рисовий салат і пакетики із соусами і спеціями для основних страв. На десерт – шоколадний батончик, консервовані фруктовий салат і мюслі. З аксесуарів – розкладний міні-мангал для готування, сухе пальне, таблетки для очищення води, зубочистка, сірники, а також три міні-зубні щітки з нанесеним зубним порошком.

цього переліку є швидкопсувними. Від таких змін сухий пайок, м'яко кажучи, став ще сушішим.

Як би там не було, а від початку війни на закупівлю харчових комплектів з держбюджету виділили вже не один мільярд гривень. Отже, сьогодні консерви, галети, чай, кава, цукор і мед – основне меню українського вояка в умовах бойових дій. Сніданок може складатися з консервованого паштету, перлової каші з яловичиною і галетного печива. Обіднє меню – м'ясні консерви і те ж саме галетне печиво. На вечерю може бути гречана каша з яловичиною, знову ж таки в консервах, галети, чай і мед. У пакунок для спецпризначенців додають чорний шоколад, ізюм та м'ятні цукерки. Також незмінним доповненням повсякденного набору сухих продуктів є чай, кава і цукор. Загальна калорійність такого комплексу – 4232 ккал, а важить усе це добро – 1529 грамів.

СКЛАД УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО СУХПАЙКА СХОЖИЙ НА АНАЛОГІЧНІ СВІТОВІ НАБОРИ, ПРОТЕ ІСНУЮТЬ ПЕВНІ НЕДОЛІКИ. ЦЕ ВЕЛИКІ ГАБАРИТИ, НЕЗРУЧНІСТЬ ПРИ ТРАНСПОРТУВАННІ ТА ВИКОРИСТАННІ, НИЗЬКА ЯКІСТЬ ПРОДУКТІВ.

США

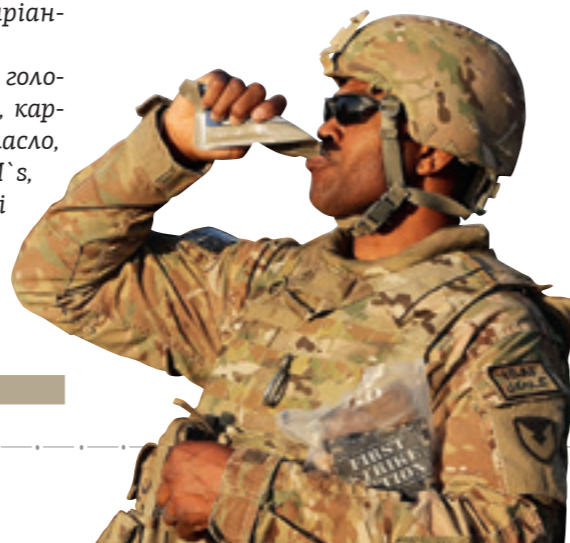
MRE – Meals, Ready-to-Eat (їжа, готова до вживання). Кожна упаковка розрахована на один повноцінний прийом їжі. Відповідно денний раціон передбачає використання трьох MRE.

Оригінальні 12 меню були розширені до 24. Кожен військовослужбовець армії США може замовити кошерне, халяльне або вегетаріанське меню.

У середині кожної разової упаковки MRE зазвичай міститься: головна страва (гаряча страва, наприклад, м'ясо), друга страва (рис, картопля, кукурудза, фрукти), також крекери або хліб, арахісове масло, джем, сирна паста, десерт (печиво схоже на мафін), цукерки (M&M's, «Скітлс» або шоколадні батончики), напої (ізотоніки, фруктові розчинні напої, какао, кави, чай). У пайку є ложка, сірники, цукор, сіль, перець, жуйка, вологі серветки, туалетний папір або суха велика серветка. Крім того, безполум'яний підігрівач, у деякі типи MRE додатково кладуть спеції, приправи.

Більше 227 наборів сухих продуктів на добу та понад 1,5 тисячі упаковок на тиждень відвантажуються безпосередньо для прикордонників, задіяних в антитерористичній операції.

Склад українського військового сухпайка схожий на аналогічні світові набори, проте існують певні недоліки. Це великі габарити, незручність при транспортуванні та використанні, низька якість продуктів, від-

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ

Multi climate ration (всезгодний раціон) або Operational Ration Pack, General Purpose (Оперативний Раціон Спільного Призначення), розраховані на 24 години і містять два або три прийоми їжі. До складу входять дві головні страви – сніданок і обід, наприклад, каша і м'ясо з бобами, а на вечерю – закуска. В якості додаткових калорій додають батончики мюслі, пакет розчинного супу, фрукти, печиво, шоколад або льодяники, джем або яечний екстракт. У якості напоїв – розчинна кави, сухі вершки, чай в пакетиках, какао, цукор та ізотоніки (спортивні напої). Також у пайок кладуть: сірники, жуйку і таблетки для очищення води, вологі серветки та багаторазові пакети.

КАНАДА

Supper Menu (меню на вечерю) або ж Individual Meal Pack (персональний набір їжі). Розраховані канадські ІРП на три прийоми їжі. П'ять видів меню сніданку, шість меню на обід і вечерю. Канадський сухий раціон включає щедрі порції їжі та містить велику кількість поживних речовин. Основні страви упаковують у фольгу, далі кладуть її в пакетик і зрештою у картон. Як правило, це квасоля, ковбаси, запечена картопля з шинкою або копченим філе лосося, макарони і сир, омлет з грибами, тиріз пастуха. Мокра упаковка: нарізані або перетерті на пюре фрукти в боксах (стерильних пакетах), суп або каша, фруктовий напій, джем, арахісове масло, мед. Є тут і крекери, пресований хліб, а також в окремому стерильному пакету, кави, чай, цукор, шоколадні батончики і карамель. З кухонного начиння – довга пластикова ложка, паперові рушники та вологі серветки, сірники.

Канадський Meal Light (легкий набір сухих продуктів) складається з сушеного м'яса або сиру, сухофруктів, зернових сніданків, шоколадного батончика, твердих цукерок, какао, чаю і двох фруктових напоїв.

сутність засобів для розігріву, а також елементарних речей, як, скажімо, пластикова столова ложка.

Вирішувати проблему взялися представники Центру розвитку та супроводження матеріального забезпечення Збройних Сил України. На початку цього року, враховуючи побажання військовослужбовців-учасників АТО, вони представили нові варіанти сухого пайка, розроблені за стандартами НАТО. Основна його відмінність від нинішнього – сім раціонів харчування та м'які реторт-упаковки на відміну від металевих банок, що дозволяє істотно зменшити загальну вагу та об'єм пакета.

Приміром, перелік перших страв: борщ, суп рисовий з м'ясом (яловичина, свинина, курка), суп гороховий або гречаний.

Другі страви: каші з м'ясом на вибір (перловка, гречка, пшенична каша, рис, овочева рагу). Крім того, пропонуються кави брикетована з цукром або какао, чай, сухофрукти, шоколад, мед, джем фруктовий вітамінізований.

ФРАНЦІЯ

Французький 24-годинний бойовий раціон називається *Individual Reheatable Combat Ration*. В середині є дві термооброблені страви, готові до споживання. Основні упаковані в тонкі металеві банки: яловичина з салатом, тунець і картопля, лосось із рисом і овочами, пиріг пастуха, запечений кролик, чилі кон карне (м'ясо з квасолею і гострим перцем), паелья, veau Маренго (телятина), Navarin d'agneau (баранина), м'ясо птиці з весняними овочами. Закуси: лосось террін (спосіб запікання), куряча печінка, тунець у соусі, риба террін. Кожна коробка їжі також містить пакет розчинного супу, тверді крекери, сир, шоколад, карамель чи льодяники, каву з молоком, цукор, какао-порошок, сірники, одноразовий обігрівач, сухе пальне та таблетки для очищення води.

Загальна калорійність такого набору відповідає натовському стандарту – до 4,5 тисяч ккал на добу. Термін зберігання страв у готовому вигляді – один рік.

Окрім цього, передбачене й додаткове меню для військовослужбовців, які несуть службу у вартах або на бойових чергуваннях. До переліку продуктів, передбачених на сніданок, обід та вечерю, додаються м'ясо у реторт-упаковці, енергетичні джеми, шоколад, каву.

– Було шість спроб створити раціон і кожного разу досвідчені лабораторії давали тонни рекомендацій. Перевірялися не тільки жири-білки-вуглеводи, а ще й, страшно сказати, мінерали та мікроелементи.

ІЗРАЇЛЬ

Держава настільки переймається своєю армією, що продумує кожну дрібницю, часом застосовуючи комплексні рішення. Скажімо, як домогтися, щоб солдати робили деякі речі не за допомогою наказів, а за особистою потребою. Результат вражає. Наприклад, добовий бойовий раціон ізраїльтянина призначений для використання одного сухого пайка на чотиригодини. Таким чином, військові навчаються довіряти один одному.

До одного набору входять: порція рису у виноградному листі, вісім невеликих банок тунця, консервовані оливки, банка солодкої кукурудзи, банка солоних огірків, халва, шоколад, банка арахісу, порошковий фруктовий напій, хліб, маца або крекери. Існує також пакет із цукерками і високоенергетичні протейнові батончики.

Паралельно йшла робота щодо створення безполум'яного підігрівача українського виробництва, адже імпортні моментально піднімали кінцеву вартість набору. За нашими підрахунками закупівля цих сухпайків розпочнеться в середині вересня, – написав на своїй сторінці у «Фейсбук» радник президента України Юрій Бірюков.

Військовослужбовці, які несуть службу в зоні відповідальності оперативно-тактичного угруповання «Маріуполь» перевірили якість нового сухого пайка. У першу чергу, їх приємно вразила різноманітність страв. По-друге – розігрів супів та каш, що відбувається завдяки спеціальному елементу, який, вступаючи в хімічну реакцію з водою, виділяє енергію. Крім того, бійцям сподобалась наявність кетчупу та вітамінізованого джему.

Новий набір їжі вже пройшов спеціальні лабораторні дослідження, отримавши у підсумку позитивну оцінку. Завдяки кращій якості та використанню новітніх технологій, цей сухпай можна безперервно вживати протягом двадцяти одного дня, що дуже важливо в умовах обмеженої можливості регулярно доставляти підрозділу продукти

(сьогоднішній варіант рекомендують вживати не довше трьох днів поспіль).

Так, це якісний, наближений до норм провідних армій світу харчовий набір, з урахуванням особливостей української кухні, проте, ще не затверджений офіційними нормативами, і точна дата цієї події поки невідома.

Нині триває опрацювання пропозицій. Варіанти пайків тестуватимуть в окремих підрозділах. За результатами тестів і буде скомплектований новий загальновійськовий СП – з різноманітних найякісніших страв, які найбільше смакуватимуть нашим бійцям. К

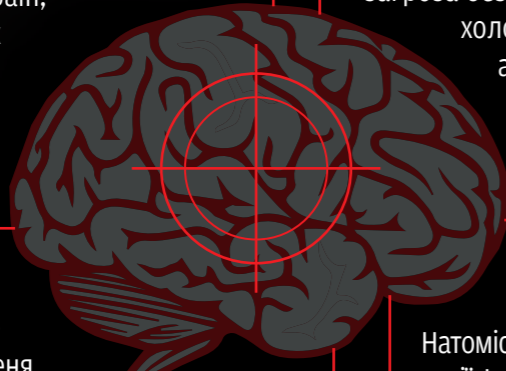
Підготувала НАТАЛІЯ УСТЬЯНЦЕВА

НІМЕЧЧИНА

Мilitary Combat Ration або *Einmannpackung (EPA)* – *One-man pack* – бойовий раціон Бундесверу. Розрахований він на два прийоми їжі. Все досить традиційно: дві головні страви, наприклад гуляш, сосиски із сочевицею, пиріг з яловичиною і закуска сирна чи паштет з тушонки. Також до складу входить хліб або крекери, каша швидкого приготування, фруктовий салат, швидко розчинна каву, чай в пакетиках, шоколад, жуйка, цукор, сіль, джем. Як столове приладдя йдуть таблетки для очищення води, сірники, серветки. Нагрівач до пайка не входить, адже *Esbite* (плита) є частиною особистого спорядження кожного німецького солдата. На відміну від інших країн, в індивідуальному раціоні продуктів для німецьких солдатів є інструкція та два пластикові мішки для сміття.

Після кількох хвиль мобілізації до цивільного життя повертаються тисячі демобілізованих військових. Величезна кількість учасників війни на сході країни повертаються додому з травмами та психічними розладами. І якщо з медичною допомогою ситуація більш-менш прийнятна, військові шпиталі дають собі раду з лікуванням та реабілітацією поранених, то з посттравматичними стресовими розладами боротися практично нікому. Поодинокі групи волонтерів-психологів вибиваються із сил, намагаючись надати таку необхідну підтримку, але вочевидь цього не достатньо. Державі належить активно звертатися до досвіду розвинених країн, які брали участь у збройних конфліктах і набули практичних навичок системної допомоги.

Війна – це не короткий епізод у житті солдата. Це те, що залишиться з ним назавжди, тому йому необхідно з цим навчитися жити. Не варто ховатися за пляшкою, миритися з агресією, що рветься назовні, не спати вночі, постійно згадуючи артобстріли і болісні втрати побратимів. Вихід завжди існує. Так, війна змінила життя. Для багатьох захисників України наслідком поранень стала інвалідність, а звідси загроза безробіття і відчай. Суто психологічними наслідками ситуації стають депресія, апатія і відсутність мотивації.

Від посттравматичного стресового розладу різного ступеня тяжкості з різноманітними симптомами страждають більшість учасників АТО. Тож, реабілітація є абсолютно необхідною, аби зберегти життєвий потенціал цих людей, а іноді просто врятувати їх від самих себе. І в цьому потрібно застосувати комплексний підхід. Звичайно, традиційний психологічний, а іноді і психіатричний методи, також необхідні. Використовуючи напрацьовані традиційні методики лікарі постійно шукають нових можливостей. На думку більшості фахівців, свою ефективність доводять альтернативні напрями реабілітації. Найбільш природними способами подолання хворобливих станів є арт-терапія, іпотерапія, трудотерапія, дельфінотерапія тощо. До речі, ці напрями активно використовуються передовими арміями світу, в Україні ж така практика лише зараз набуває популярності.

Натомість у США, Великобританії, Ізраїлі діє ціла система приватних і державних закладів, що спеціалізуються на психологічній реабілітації військовослужбовців. Як правило, для подолання психологічних проблем медикаментозного лікування не достатньо. Все частіше пораненим і постраждалим з ПТСР пропонують альтернативні методики, тобто соціальну адаптацію в процесі різноманітних розважальних заходів: екскурсії, малювання, туризм, спорт, катання на конях тощо.

ТИ НЕ ОАМН

ТЕРАПЕВТИЧНА ФАУНА

У давнину люди приписували тваринам надприродні здібності, а іноді навіть наділяли їх божественною сутністю. З часом деякі властивості підтвердилися. Наприклад собаку у вигляді божества вшановували ще давні шумери та єгиптяни. А вже стародавні греки виявили здатність собачої слини до загоювання ран. Так само греки і римляни знали, що їздити верхи та плавати з дельфінами корисно для здоров'я. Пізніше люди все частіше зауважували позитивний вплив спілкування з тваринами на людей з психологічними розладами, хворих на епілепсію та депресію. Вже у XIX столітті у європейських країнах, зокрема Англії та Німеччині, були заклади, де лікували за допомогою своїх тварин. У свою чергу катання на конях у формі фізичної і психологічної реабілітації воїнів, поранених в англо-бурській війні та Першій світовій війні застосовували в Англії, а після Другої світової – у США. Термін «терапія за участю тварин» запровадив американський дитячий психіатр Борис Левінзон у 1964 році. Численні наукові дослідження американських вчених підтвердили ефективність анімалотерапії: протягом 1982 року у США проведено 75 програм використання тварин з терапевтичними цілями та реалізовано 44 дослідницькі проекти. Поступово з нетрадиційних ці методи переходять у статус визнаних медициною. Так, у Польщі іпотерапія була офіційно визнана реабілітаційним методом у 1988 році, а каністерапія (лікування з використанням собак) – у 1996 році. Натомість дельфінотерапія застосовувалась як терапевтичний метод у США вже у 70 роках XX століття, нині ж цей напрям – один з найбільш ефективних.

«МОРСЬКІ ЛІКАРІ»

Часом знайти спільну мову з постраждалими від ПТСР непросто, однак дельфінам це вдається. Ці розумні й грайливі створіння наче завжди посміхаються, а їхня «мова» ніби заспокоює. Усе частіше бійці АТО з важкими психологічними травмами, контузьями, кульовими пораненнями, багато з яких під час бойових дій втратили руку або ногу, стають пацієнтами морських тварин. Дельфіни лікують не лише невроз, безсоння, але й допомагають вирішити проблеми порушень опорно-рухового апарату, обміну речовин, фобій та інших захворювань.

Дельфінарії – досить розповсюджені в Україні, зокрема мережа дельфінариїв «Немо» має заклади у Києві, Харкові, Одесі, Бердянську. Між іншим, у київському центрі наприкінці минулого року за сприяння волонтерів було проведено благодійну програму з реабілітації військовослужбовців. Крім того, на базі деяких санаторіїв також проходять курси дельфінотерапії. Зокрема, військовослужбовці із зони АТО, які проходять курс реабілітації у військовому санаторії курортного Хмільника, в якості додаткових лікувально-оздоровчих процедур отримали можливість поплавати разом з дельфінами. Лікуючий лікар бійця спільно з психологом призначають йому від п'яти до десяти сеансів дельфінотерапії, залежно від стану здоров'я. З дельфінами кожен займається індивідуально. Реабілітаційний центр у Хмільнику уклав договір про оздоровлення бійців АТО з військовим санаторієм, де вони проходять курс лікування та реабілітації.

Пацієнти зізнаються, що за відчуттями дельфінотерапію можна порівняти зі спілкуванням із кошенятами або з дітьми. Морські створіння працюють парами – Зевс і Лулу, Джонні і Бетті – чорноморські дельфіни, навчені допомагати хворим, мешкають у санаторії «Поділля».

Дельфінотерапія – потужний емоційний стимулятор для людини. Завдяки їй підвищується активність, виникає приплив позитивної енергії. Багато бійців відзначають, що у них пройшли головні болі, налагодився сон, вони почуваються більш здоровими.

Під час сеансів вони підпливають до людини з обох сторін і видають біля голови специфічні звуки, схожі на тріск двох електродів. Вчені довели, що ці сигнали стимулюють у людей виділення так званих гормонів щастя і благотворно впливають на нервову систему. Дельфінотерапія – потужний емоційний стимулятор для людини. Завдяки їй підвищується активність, виникає приплив позитивної енергії. Багато бійців відзначають, що у них пройшли головні болі, налагодився сон, вони почуваються більш здоровими.

Бойові офіцери вражені – тварини ніби відчують і фізичний біль, і душевний, немов знають, скільки болюних спогадів на душі, і допомагають позбутися цього болю. «Морські лікарі» безпомилково знаходять уражені частини мозку людини, торкаються своїми носами, видають звуки, лікують ультразвуком. Симптоми ПТСР відступають і пацієнтам краще вже після першого сеансу. Крім того, дельфіни – добрі, лагідні і милі, кожен має свій характер, але всі чутливі до болю людини. Торкаючись ураженої ділянки, вони ніби передають свою силу і енергію.

ІПОТЕРАПІЯ

Арабське прислів'я стверджує, що рай можна знайти на спині коня. У будь-якому разі, вершники ближчі до неба на півтора метра. Іпотерапія – комплекс лікувально-верхової їзди – став детально вивчатися наукою наприкінці XIX століття французьким доктором Перроном, хоча застосовувався набагато раніше. Перший Центр лікувальної верхової їзди відкрили у 1953 році в Норвегії. В Україні цей метод досі вважається альтернативним і нетрадиційним. Натомість Англія визнала цей метод і він захищається самою королевою. Суть полягає в тому, що хворий сідає верхи і за допомогою інструктора та лікаря спочатку просто сидить, потім вже виконує певні завдання. Акробатичні вправи виконуються дуже легко – нахили вперед та назад, лягання на круп коня, розтягнення м'язів. Під час заняття з кінями відбувається не тільки біомеханічне вилікування, а й психогенне.

Коні – унікальні тварини і чудові друзі. Вони допомагають розслабитися і заново вчать довіряти. А це саме те, без чого солдат не повернеться до нормального життя. Під час психологічної реабілітації шляхом спілкування з конями лікарі спостерігають, як підвищується самооцінка і впевненість пацієнтів у собі, а згодом вони поступово стають такими, як до війни. Чи не найбільш ефективна іпотерапія у чистому вигляді. Це означає, що заняття проходять на спині коня без сідла, а основний ефект іде від спілкування, масажу і тепла тварини. Температура тіла коня вище людської на 1,5 градуса. Виникнення ритмічних рухів при ходьбі тварини створює ефект масажу. А спілкування зі спокійною і доброю твариною безумовно позитивне. Важливо, що попри численні протипоказання, з конями можуть працювати навіть пацієнти з ампутаціями. У цьому випадку амуніцію підганяють таким чином, щоб вони почувалися комфортно і безпечно.

Часто інструкторами з іпотерапії стають самі колишні військові, яким допоміг цей метод. Адже вмовити колишнього воїна на експеримент з лікуванням часом дуже складно, а довіритися такому як сам, хто прошов такі ж випробування і вилікувався – значно легше. Найважливі-

ше в іпотерапії – повна концентрація на тварині, так бійці не думають про свої проблеми і спогади, і в такий спосіб рятуються від панічних атак, приступів тривоги, безсоння. Розслаблення і позитивні емоції стають їхніми ліками. Колишні солдати ніби відкривають для себе новий світ і наповнюються новими світлими думками та емоціями.

Ефективний досвід іпотерапії мають у США. «Коні для героїв» – унікальний проект, розроблений у центрі верхової їзди Нью-Мексико. Оздоровча програма реабілітації проводиться безкоштовно для тих, хто страждає від ПТСР, отримали тілесні ушкодження у миротворчих операціях або зазнали бойових травм під час служіння країні. З першого дня проекту ветерани їздять верхи, освоюючи навички верхової їзди, а також беруть участь в інших аспектах життя центру, в тому числі доглядають за конями і, що більш важливо, відчують себе частиною товариства ковбоїв, відволікаючись таким чином від болісних спогадів.

Так відбувається поступова інтеграція ветеранів до громади і повернення до нормального цивільного життя. Організатори проекту вважають, що верхова їзда, долучення до ковбойської культури та спілкування з конями

Коні – унікальні тварини і чудові друзі. Вони допомагають розслабитися і заново вчать довіряти. А це саме те, без чого солдат не повернеться до нормального життя. Під час психологічної реабілітації шляхом спілкування з конями лікарі спостерігають, як підвищується самооцінка і впевненість пацієнтів у собі, а згодом вони поступово стають такими, як до війни.

розвивають лідерство і допомагають ветеранам в інтеграції розуму, тіла і духу. У США реабілітацією військових займається ціле міністерство, при якому діють спеціальні військові шпиталі, тридцять з яких взаємодіють з кінними фермами, що пропонують послуги в рамках програми «Коні для героїв». Кінні клуби, що безкоштовно займаються іпотерапією, мають пільги від держави й існують коштом добровільних пожертв. Так само багато кінних баз у Великобританії, так нещодавно ферма HorseBackUK отримала чималий грант від благодійного фонду на розвиток інфраструктури.

Поряд з різноманітними методиками реабілітації іпотерапію починають застосовувати і в Україні, зокрема у Миколаївському шпиталі інвалідів війни. Під час сеансів терапії колишні бійці АТО спілкуються з рисаком Скаєм. Під час традиційних обіймів, елементів дресури вони отримують важливий тактильний контакт з конем, кожен може поїздити на коні у супроводі інструктора. У комплексі з іншими методиками ця терапія позитивно впливає на психоемоційний стан бійців, сприяє їхній адаптації і стабілізації нервово-емоційної системи. У хірургії лікувальну верхову їзду використовують для відновлення здатності пересування після травм і важких операцій, різних депресій, неврозів, для полегшення соціальної адаптації. Враховуючи зарубіжний досвід, нині тут працюють над комплексом для реабілітації військовослужбовців. Маючи добре відпрацьовану взаємодію з військовими комісаріатами для обміну інформацією щодо звільнених у запас бійців із зони АТО, які потребують фізичної і психологічної реабілітації, госпіталь ветеранів війни не лише використовує напрацьовані методики, але й постійно шукає нові форми роботи.

Отже, є реальні шляхи вирішення проблеми реабілітації ветеранів АТО, зараз кінні клуби є в кожній області. Наприклад, у Києві функціонують понад 15 кінноспортивних шкіл, у Львові та Львівській області – 6, у Рівному та Рівненській області – 4, в Тернополі – 2. Однак наразі офіційно зареєстрований лише один клуб іпотерапії на «ВДНГ» у Києві. Проте кожна кінноспортивна база могла б організувати лікування іпотерапією для декількох військових. У свою чергу, учасники бойових дій могли б допомагати доглядати за кінями – таким чином, це було б вигідно як для самих військових, так і для власників клубів. Адже повернення військових до мирного життя не менш важливе заняття для суспільства і для країни в цілому, ніж мобілізація і допомога армії.

Метод арт-терапії дозволяє знайти шлях до людини, яка страждає від психологічної травми. Адже бійці не часто готові до відвертої розмови з психологом, а у більшості випадків навіть заперечують проблему.

МИСТЕЦТВО ЛІКУЄ

Художники говорять, що у будь-якій складній ситуації малювання – це справжній порятунку, можливість виплеснути у художньому творі всі емоції і нервову напругу, очистити думки і відновити душевний спокій. Тож не дарма робота професійних психологів, зокрема безпосереднє консультування, все частіше супроводжується арт-терапією, залученням художніх і артистичних занять. Вперше термін «арт-терапія» був використаний Андріаном Хілом у 1938 році. Протягом ХХ століття арт-терапія стає невід'ємною частиною соціальних заходів профілактичного й реабілітаційного характеру, медичної, психотерапевтичної та педагогічної практики. Під арт-терапією зазвичай мається на увазі лікування образотворчим мистецтвом з метою впливу на психоемоційний стан людини.

Арт-терапія надає можливість особистості виразити себе «іншими голосами»: рухами, кольором, формою, пластикою, глиною, ландшафтом.

Професійний системний підхід у цій справі застосовують передові армії світу. Не таємниця, що збройні сили США після участі у збройних конфліктах у В'єтнамі, Перській Затоці, Афганістані та Іраку потерпають від наслідків ПТСР. Учасники цих військових операцій і через кілька років відчувають на собі дихання війни. Для підтримки ветеранів та їхніх родин у США створено низку осередків з психологічної допомоги, одним з них є Національний військовий медичний центр імені Уолтера Ріда, де застосовується багатокomпонентна модель лікування, одним з найефективніших методів якого є арт-терапія. Як це працює? В момент сильного стресу спрацьовує захисний механізм: мозок «перемикається» на автоматичний режим, тобто здатність до обдумування стресової ситуації зникає, осередок мовлення дезактивується, а спогади, що лякають, закриваються у неverbальній частині мозку. Тому ветерани мають проблеми з висловлюванням своїх переживань. А через мистецтво можна розповісти свою історію без слів. Коли намальоване пацієнтом зображення набуває виразної форми, терапевти допомагають вербалізувати його значення. Так пацієнтам легше відкритися. Саме тому чотирирічна мистецька програма у військовому медичному центрі проводиться на початку перебування. Протягом першого тижня групових зустрічей учасники створюють маски, що символізують спогади, пов'язані з війною. Через абстрактні чи конкретні образи виявляючи джерело своїх

страждань. Наступний тиждень присвячений експресивному писанню, що дещо нагадує створення хроніки чи щоденника. Всі емоції, думки, запитання до самого себе і відповіді опиняються на папері, що дозволяє зупинити нескінченний внутрішній діалог. Потім пацієнти можуть знищити цей текст, зберегти для себе або поділитися з іншими. Такий метод підвищує самооцінку, знижує рівень стресу, а також формує почуття єдності і вчить вирішувати внутрішні протиріччя. На третьому тижні учасники отримують чисте полотно, яке має стати картиною-триптихом їхнього минулого, теперішнього і майбутнього. Наостанку психологічної реабілітації бійці створюють листівку для людини, яка пройшла реабілітацію. За кілька місяців, коли залишатимуть медичний центр, вони отримають цю листівку, сповнену надії, позитивного досвіду і порад, як впоратися зі складною ситуацією.

В українських реаліях зазвичай волонтери приходять до військових шпиталів і проводять мистецькі заходи з пораненими бійцями, які мають виразні ознаки ПТСР. Психологи вважають, що малювання – це різновид медитації. Одні намагаються в картинах висловити свій біль, інші навпаки – прагнуть все забути, замінюють страшні спогади образами мирного життя. Крім того, під час творчих занять зони головного мозку, які відповідають за стрес переключуються на зони творчості, а це зменшує тривожність і нервову напругу. Разом з тим, метод арт-терапії дозволяє знайти шлях до людини, яка страждає від психологічної травми. Адже бійці не часто готові до відвертої розмови з психологом, а у більшості випадків навіть заперечують проблему. Натомість за змістом малюнку психолог може зрозуміти психоемоційний стан людини, а це допомагає діагностувати і лікувати. Одним з прикладів ефективної роботи методу арт-терапії став волонтерський проект «Творча криївка». Перетворення травми в ресурс – один

з принципів ініціаторів програми. Минулого літа у проекті на базі львівського шпиталю взяли участь близько 130 військовослужбовців. В рамках психологічної реабілітації методом арт-терапії вони малювали на склі та папері, виплескуючи в зображених образах свої думки та емоції.

Напередодні нового року заняття з воїнами АТО методом арт-терапії розпочалися у Лаврській художній майстерні. Першими до художників завітала група бійців з Київського міського клінічного госпіталю ветеранів війни, що в Пущі-Водиці. А перед цим для них відбулася екскурсія Лаврою та відвідини музеїв, розташованих на її території, щоб відчути неповторну атмосферу старовини та традицій українського сакрального мистецтва. А потім за допомогою арт-терапевтів бійці знайомилися з тим, як створюється мистецтво, малювали і ліпили фігурки з глини.

Слід зауважити, що такі заходи стають дедалі популярнішими і проводяться багатьма культурно-мистецькими закладами із залученням професійних психологів. Однак в рамках арт-терапії відбуваються не лише творчі майстер-класи. Численні культурні події, до яких залучають військовослужбовців, театральні, музичні та мистецькі заходи – також частина реабілітації, що покликана відволікти від нав'язливих думок, показати інший бік життя і проявити увагу до учасників АТО. Крім того, психологи застосовують у роботі з бійцями і соціальні заходи: проживання на екофермах, екскурсії, спілкування і спільну працю з дітьми.

Для швидкого психологічного одужання і виходу з посттравматичного синдрому пацієнти мають ніби поринути в інший світ. Такий різновид реабілітації практикують, зокрема, ініціатори вже згаданого проекту «Творча криївка». Вони організують виїзди невеликих груп демобілізованих до Карпат. Проводити заїзди творчої реабілітації допомагають всі небайдужі: селяни, священники, власники приватних садиб, конюхи, водії. Мало хто лишається осторонь проекту, коли дізнаються про його мету. Під час заїздів учасники проекту, крім занять живописом і розмов з психологом, отримують незабутні враження від екскурсій до місцевих музеїв народних промыселів, історичних місцевостей, гірських походів, а також кулінарних відкриттів у садибах гостинних місцевих мешканців. Такий різновид психологічної реабілітації – це спільна робота громади, яка, з одного боку, демонструє бійцям, які прийшли з війни, що вони потрібні, а з іншого – дарує їм душевний спокій і відпочинок на тлі барвистої природи рідного краю. Нові емоції і враження витісняють попередній гіркий досвід війни і допомагають позитивно налаштуватися на нове життя. К

Підготувала ЛАРИСА СОБА

Як свідчить статистика, в зоні АТО вже побували близько 30 тисяч українських бійців і, на жаль, навіть за оптимістичними прогнозами, у 40% з них буде розвиватися посттравматичний стресовий розлад. А це бомба уповільненої дії, яка може проявитися і через півроку, і за декілька років. Тому так важливо не допустити затягування проблеми, адже чим раніше звернутися по фахову допомогу, тим більше шансів на повне одужання. Якщо не почати зараз, то за кілька років психологічної допомоги буде вимагати набагато більша кількість людей. Бійці ніколи не повертаються додому колишніми, і це викликає певну напругу в сім'ях. Тож саме родина, близькі люди у більшості випадків мають допомогти знайти шлях до психологічної реабілітації колишнього воїна АТО. Альтернативні методи психологічної реабілітації дозволяють розширити можливість допомоги і відшукати метод, прийнятний для конкретної людини. Індивідуальний підхід і невимушеність цих практик робить їх більш доступними і такими, що викликають довіру. Творчий підхід до реабілітації, спілкування з людьми, тваринами і природою – це шанс на повне психологічне відновлення і нове життя після війни, який не варто втрачати.

«МАЛЕНЬКА» БАТЬКІВЩИНА

Дитяче обличчя сором'язливо і водночас грайливо посміхається з білбордів. Такі посмішки малечі – найдорожче, для чого варто жити і боронити це маленьке щастя. Заради їхнього майбутнього – мирного і спокійного – батьки-прикордонники захищають українські рубежі. Щоб зі служби на них завжди чекала родина, а назустріч татові бігли діти. Образ дівчинки на руках прикордонника з картини Беати Куркуль прикрашає тепер білборди в Маріуполі та інших містах Донецької та Луганської областей.

Не таємниця, що герої картин художниці – справжні прикордонники, реальні люди, які щодня виконують свій службовий обов'язок на кордоні. Ця картина від початку була названа «Даша і Женя». А зображена на ній донечка інспектора з відділу прикордонної служби «Харків» Євгена Гладкова.

З ІСТОРІЇ

– Ми познайомилися з Беатою Куркуль і її чоловіком волонтером Миколою Авдєєвим, коли я лікувався у шпиталі Держприкордонслужби після поранення, – розповідає Євген. – До цього вони, так би мовити, заочно допомагали нашому підрозділу на Красній Талівці, тож, дізнавшись, що я у Києві, приїхали, аби познайомитися особисто. Тоді я і попросив, щоб Беата намалювала доньку. Однак у творчому процесі вийшло так, що вона зобразила, як я тримаю Дашу на руках. Потім було ще декілька ескізів, врешті маємо остаточний варіант, який зараз друкують на календарях, магнітах, а тепер от і на білбордах. Зараз Даші майже три роки, і вона знає, хто зображений на картині. Проте нині вона вже зовсім не така як на тому малюнку.

Зелений кашкет Євген обрав свідомо, адже кордон – це передова, а його захист – почесний обов'язок.

– Військова служба завжди мене приваблювала, цікаво було спостерігати за людьми у формі, тим більше у моєму дитинстві були і фільми, і книги про прикордонників. На жаль, на строкову службу до прикордонних військ не вдалося одразу піти, армійське життя почав у збройних силах у Києві. Через рік підписав контракт з прикордонним відомством. Навчався у Кінологічному навчальному центрі у Великих Мостах, тож спочатку був кінологом. Після його закінчення приїхав проходити службу до Харкова.

Про це не часто згадують, але серед прикордонників чимало добровольців, котрі одними з перших поїхали у зону антитерористичної операції.

– Коли пропонували відрядження у зону АТО, я поїхав вже у другій чи третій команді. Нам повідомили, що їдемо на місяць. Місцем дислокації була Красна Талівка. Я там був з 21 жовтня до 8 листопада. На Красній Талівці заступав на чергування переважно з Романом Дум'яком. Потім отримав поранення на розтяжці і потрапив у госпіталь ДПСУ в Києві. Ми удвох з Олександром Сергієнком були поранені і лікувалися у шпиталі. Після цього я повернувся на службу до Харкова.

ЛЮБЛЯЧА КРАСУНЯ-ДРУЖИНА І МАЛЕНЬКА ДОНЕЧКА – СПРАВЖНІЙ НАДІЙНИЙ ТИЛ, ДІМ, ДЕ НА НЬОГО ЗАВЖДИ ЧЕКАЮТЬ. САМЕ ЦЮ – МАЛЕНЬКУ БАТЬКІВЩИНУ – ЗАХИЩАЄ КОЖЕН «ЗЕЛЕНИЙ БЕРЕТ».

Запобігти окупації – так часто визначають своє призначення на війні українські військові. Разом з тим, як на початку війни, так і досі більшість зауважує, що на бойовий дух значно впливають матеріальні проблеми.

– Те, що почалося з Криму і перекинулося потім на схід, потрібно було зупинити. Забезпечення було на такому рівні, що все доводилося або самотійно купувати, або ж допомагали друзі та волонтери.

Щодо мобілізації Євген також, як і більшість кадрових військових, має категоричну думку. Захищати Батьківщину – професія і покликання. А не вимушений стан на рік чи кілька місяців.

– Я вважаю, що цивільних немає сенсу призивати. Якщо людина навіть не служила в армії, а їй на війні доведеться працювати з якоюсь технікою, як же з цим впоратися? Скажімо, якщо хтось був менеджером з продажів, то немає чого йому робити на війні. Я таке вже бачив. Людина розгублена, маючи автомат в руках, він стоїть з переляканими очима, зі страху забувши усе, чому вчили. Якщо вчили...

Навіть я за п'ять років служби до війни, м'яко кажучи, не багато мав досвіду роботи зі зброєю. Стрільби почалися лише безпосередньо перед війною. Так і виходить, що коли стало потрібно – ніхто нічого не вміє. Фактично, вже в процесі війни навчилися.

«Хтозна, як буде далі, а поки що – маю служити» – зізнається Євген, дивлячись вже на дружину, яка щойно підійшла до нас. Ірина та Євген – молоде гармонійне подружжя, у якого ще все попереду. Про таку родину може мріяти кожен чоловік. Любляча красуня-дружина і маленька донечка – справжній надійний тил, дім, де на нього завжди чекають. Саме цю – маленьку батьківщину – захищає кожен «зелений берет». К

Лєся МЕДВЕДЕНКО

Ми можемо скільки завгодно засуджувати країну-агресора за її «єнотів» та неонацистів, які зі шкільних роківкладають у голови своїх вихованців підмінені образи добра і зла, але ми не маємо права не навчити своїх дітей протистояти справжньому злу, до якого ще два роки тому самі були не готові.

Днями у Києві розпочався перший етап Всеукраїнської дитячо-юнацької патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). Окрема комендатура охорони і забезпечення АДПСУ та Мобільний прикордонний загін Держприкордонслужби гостинно прийняли організаторів та учасників змагань у своєму військовому містечку. Тут поставили справжній наметовий табір зі всіма необхідними атрибутами, а база військової частини дозволила провести найрізноманітніші змагання.

ДЖУРА – 2016

СОКІЛ У ТРЕНДІ

На стройовому плацу школярі демонстрували заздалегідь підготовлену програму: вправи зі зброєю, стройову пісню. Подальше від плацу, за польовим табором було ще цікавіше. Діти отримали доступ до всього спектру стрілецької зброї Держприкордонслужби. Їм також були представлені найсучасніші зразки автомобільної та мототехніки.

Спостерігати, з яким захопленням вони брали в руки тепловізори, біноклі, пістолети, автомати, снайперські гвинтівки, вкрай цікаво. Ставлення до зброї у більшості соколят, на мій щирий подив, абсолютно не дитяче. Багатьох із них вже торкнулася війна, і тепер зброя для них – не щось примарно уявне, а цілком зрозумілий інструмент захисту своєї Батьківщини.

ПЕРЕМОЖЦІ БУДУВАЛИ ПЛАНИ НА ФІНАЛ, ХТОСЬ ОБГОВОРЮВАВ СВОЇ НЕВДАЧІ І ТЕ, ЩО ТРЕБА ЗРОБИТИ, АБИ ПОКРАЩИТИ РЕЗУЛЬТАТ НАСТУПНОГО РАЗУ. ТА ЗРЕШТОЮ ВСІ ВОНИ ПОКАЗАЛИ СВОЮ НЕБАЙДУЖІСТЬ, ПАТРІОТИЗМ, ЧІТКУ ГРОМАДЯНСЬКУ ПОЗИЦІЮ, А ЦЕ ВСЕЛЯЄ НАДІЮ...

КАТЯ НЕІЗВЕСТНАЯ,
ШКОЛЯРКА 291-ї ШКОЛИ

Особливо вразила школярка 291-ї Катя Неізвестная. Якби одягнути на неї маскхалат типу «лісовик» і поставити на підготовлену позицію, вона б точно виконала якесь важливе спецзавдання. Цікавлюся, у чому її секрет, звідки таке професійне поведіння із СВД. Виявляється, дівчина займається біатлоном, тому гвинтівка їй дуже близька по духу. Вона ще не замислювалась над тим, чи стане у майбутньому військовою, однак переконана, що такі ігри як «Джура» вкрай потрібні і позитивно позначаються на її однолітках.

Далі прямуємо до справжнього автоматного тирю. Хоча зброя тут сьогодні була лише пневматична, антураж вогневої позиції налаштував учасників змагань на серйозний лад. Щойно відстрілявшись, своїми враженнями ділитися учень ліцею «Наукова зміна» Олександр Бараненко.

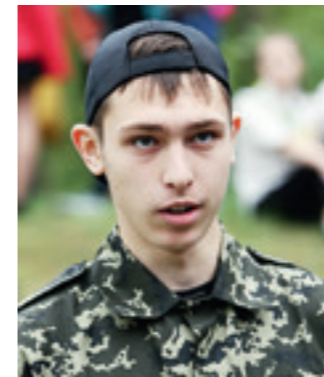
Емоції просто переполюють, мені дуже сподобався тир і, власне, вправа, яку ми виконували. Спочатку стріляли по три пристрілочні, а потім вже по п'ять – на залік. Звичайно, судити про свій сьогоднішній результат мені складно, бо не все «яблучко», але загалом кучність пострілів непогана, тому й засмучуватись не буду. Головне для нас сьогодні – це вся гра і кінцевий командний результат.

У перервах між змаганнями дітвора повертається до наметового містечка. Тут гамірно, неначе у вулицю. Хтось наминає дбайливо приготований мамою «сухий пайок», хтось готується до чергового командного змагання, а дехто, взявши у руки гітару, створює приємний табірний «інтершум».

Серед маси школярів звертаю увагу на хлопця у зеленому кашкеті. Василь Деркаченко – учень 289 школи – син прикордонника, який служить у цій частині, тому сьогодні хлопець тут як риба у воді.

Для участі у змаганнях кілька тижнів тому ми сформували команду, – розповідає школяр, – і увесь цей час інтенсивно готувались. Думаю, найцікавіше буде відбуватися на смузі перешкод, це доволі складне завдання, з яким не так легко вправитись, однак батько дав мені кілька професійних порад, тому я впевнений, що ми її здолаємо.

З особливою турботою уболівають за своїх вихованців керівники навчальних закладів. Багато хто з них відклав свої директорські справи і приїхав на ігри.

ОЛЕКСАНДР БАРАНЕНКО,
УЧЕнь ЛІЦЕЮ «НАУКОВА ЗМІНА»

ВАСИЛЬ ДЕРКАЧЕНКО,
УЧЕнь 289-ї ШКОЛИ

НАТАЛІЯ ШЕНЬАВСЬКА,
ДИРЕКТОР СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ШКОЛИ № 113

В організації таких змагань головне – вміти донести дітям мету, повести їх за собою, – розповідає директор спеціалізованої школи № 113 Дарницького району Києва Наталія Шенявська. – Наші діти дуже люблять свою державу, вони хочуть бути солдатами, їм це подобається. Вони добре вчать і знають історію, у них є кровне відчуття того, що вони – нащадки козаків. Діти розуміють, що вони – майбутнє своєї держави. Коли почалося відродження гри «Сокіл» («Джура»), наша школа стала першою базою для її проведення у Дарницькому районі, і ми одразу ж помітили результат: у нас з'явилися випускники, які вступили до військових вишів. Сьогодні наші діти, окрім участі в «Джурі», часто зустрічаються з бійцями-прикордонниками та нацгвардійцями, допомагають пораненим у Центральному клінічному госпиталі Держприкордонслужби. Вони живуть цим і мене переповнює гордість, що у нас такі діти.

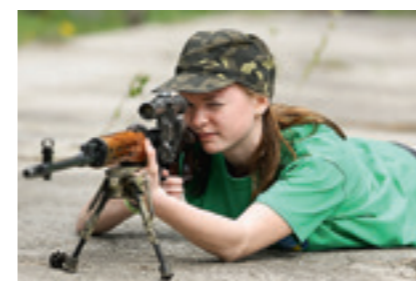
Загалом, впродовж трьох днів змагань, майбутні захисники України вправлялися у виконанні стройової пісні, стрільбі, творчому конкурсі, тактичній грі на місцевості, наданні першої долікарської допомоги та порятунку, демонстрували свою ерудицію в інтелектуальній грі-вікторині «Відун» та долали справжню військову смугу перешкод.

У змаганнях брали участь 26 команд. За словами головного спеціаліста відділу виховної роботи управління освіти Дарницької райдержад-

ВПРОДОВЖ ТРЬОХ ДНІВ ЗМАГАНЬ МАЙБУТНІ ЗАХИСНИКИ УКРАЇНИ ВПРАВЛЯЛИСЯ У ВИКОНАННІ СТРОЙОВОЇ ПІСНІ, СТРІЛЬБІ, ТВОРЧОМУ КОНКУРСІ, ТАКТИЧНІЙ ГРІ НА МІСЦЕВОСТІ, НАДАННІ ПЕРШОЇ ДОЛІКАРСЬКОЇ ДОПОМОГИ ТА ПОРЯТUNKУ.

Джура

міністрації Вікторії Бекешенко, те, що отримали діти за три дні – знання, навички, а головне – волю до перемоги, спортивну толерантність і моральний гарт, – знадобиться їм у житті.

За підсумками основної програми, перемогли представники 329-ї школи «Логос» імені Георгія Гонгадзе. Другою стала команда «Дикі бджоли» з 309-ї. Основа команди – діти, які змушені були виїхати з Криму та зони АТО, мабуть, їхня мотивація у боротьбі за перемогу зрозуміла без зайвих слів.

Якщо говорити про особисті заліки, то слід звернути окрему увагу на бонус від інструкторів-прикордонників – силову вправу. Її результати оцінювали окремо. Водночас троє хлопців з кожної команди підтягувалися на перекладині, а двоє

дівчат – віджималися від землі. Серед хлопців відзначився представник команди «Тризуб» (школа № 208) Олександр Скоба з результатом – 20 підтягувань. Серед дівчат найкращою стала Валерія Полішук (34 віджимання).

«Соколи» залишили територію частини злегка втомленими, але цілком задоволеними. Враженнями й емоціями записали щонайменше на кілька тижнів. Переможці будували плани на фінал, хтось обговорював свої невдачі і те, що треба зробити, аби покращити результат наступного разу. Та зрештою всі вони показали свою небайдужість, патріотизм, чітку громадянську позицію, а це вселяє надію... К

ДИМИТРО СЛИВНИЙ,
ФОТО АВТОРА

НЕЗАБАРОМ НА ЕКРАНАХ

ВІЙНА

НА НУЛЬОВОМУ КІЛОМЕТРІ

ОСТАННІЙ ДЕНЬ ЗЙОМОК ФІЛЬМУ – ЦЕ ВЖЕ ПЕВНИЙ РУБІЖ, І ХОЧА ПОПЕРЕДУ ЩЕ МОНТАЖ, ОЗВУЧУВАННЯ, ПРЕМ'ЄРА ТА СУВОРІ РЕЦЕНЗІЇ, ЗНІМАЛЬНА ГРУПА ВЖЕ МОЖЕ ОГЛЯНУТИСЯ НА ПРОЙДЕНИЙ ШЛЯХ І АНОНСУВАТИ СВОЮ РОБОТУ.

«**В**ійна на нульовому кілометрі» – фільм про людей, які першими зустріли ворога, про прикордонників, які вистояли і виконали свій обов'язок, про тих, кого завжди пам'ятатимуть, і про випробування, що стали досвідом. Картина планувалася як документальна, однак в результаті цей жанр швидше можна назвати документальною драмою, як зазначає режисер Василь Рибальченко.

– Фільм вийшов більш художнім, аніж документальним, – розповідає він. – Хоча ми й використали чимало унікальних архівних відеоматеріалів, які вдалося зберегти, знятих безпосередньо самими прикордонниками, в картині багато художніх реконструкцій. Для нас було важливо відтворити атмосферу на нульовому кілометрі, передати трансформацію особистості, що відбулася там, на передовій. Адже, головний персонаж фільму – людина, яка здолала психологічний рубіж і стала воїном.

Перші дні війни, коли українські прикордонники опинилися на лінії вогню, під обстрілами російських «Градів» – це період, представлений у картині. Автори намагалися у невеликих новелах фільму відтворити епізоди війни, які найбільше їх вразили. У стрічці фрагменти історії будуть представляти реальні учасники тих подій. Звичайно, багатьох з героїв-прикордонників, які стали частиною історії збройного конфлікту на сході країни, вже немає серед живих – про їхній подвиг розповідають побратими.

Аби картина була максимально правдивою, автори, перш за все, детально вивчали історію війни на сході України з позиції прикордонної служби: перші зіткнення, перші героїчні протистояння на рубежі, перші подвиги прикордонників. Таким чином, у фільм увійшли знакові бої поблизу Довжанського, Маринівки, Успенки.

Документальний кінофільм – цілком присвячений «зеленим кашкетам»

і покликаний увічнити їхній подвиг. Ідею створення такого фільму опрацювали начальник Інформаційного агентства Держприкордонслужби України Сергій Череватий та керівник Міжнародного продюсерського центру «Форт-пост» Олександр Дріз. Проект пройшов кілька етапів підготовки та отримав схвалення Державного агентства України з питань кіно. Восени минулого року було укладено державний контракт з компанією-виробником фільму «Війна на нульовому кілометрі» про надання 100% державної фінансової підтримки. Протягом півроку тривали зйомки у Маріуполі, Одесі, Оршанці, Бортничах, на навчальних полігонах під Києвом відтворювалися масштабні реконструкції бойових дій. Результатом стане реалістичний 52-хвилинний фільм, прем'єра якого відбудеться у травні цього року до Дня прикордонника.

Активну участь у зйомках взяла і телестудія ДПСУ, допомагаючи з логістикою та організацією зйомок. За словами полковника Сергія Череватого, значиму роль у створенні фільму відіграла всебічна підтримка керівництва Держприкордонслужби, адже зйомки відбувалися безпосередньо у прикордонних підрозділах і для ефективної роботи знімальної групи було надано усі види бронетехніки, автоматичної зброї, задіяний персонал служби. Учасниками реконструкції бойових дій стали звичайні прикордонники. Вони настільки вжилися в ролі, що у кадрі виглядають як справжні актори. Крім того, в ході роботи над фільмом було організовано виїзд знімальної групи у зону бойових дій, адже режисер і колектив фільму прагнули досягти реальності, відчути і передати атмосферу «нульового кілометра», чи вдалося їм втілити творчий задум – вирішувати глядачеві. [18](#)

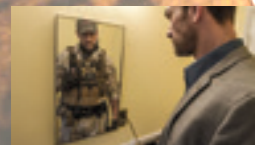

«ЯКБИ НЕ ВІЙНА»

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ФОТОПРОЕКТ

The Veteran Art Project
фотографа
Девіна Мітчела
(Devin Mitchell)

Так, ми прагнемо писати не про війну, а про людей, яких вона безпосередньо торкнулася. Адже розуміємо, скільки справжнього в них, скільки героїзму, витримки та сміливості. Важко занотувати, проте неможливо уникнути, забути, замовчати чи обійти їх стороною.

Війна – це не тільки смерть, це і життя також. Просто там воно інакше. Війна – явище тимчасове, рано чи пізно вона закінчиться, і тоді додому повернуться всі наші герої. А сьогодні лише дехто з них знімає камуфляж і перестає вирізнятися з-поміж інших.

А що ми про них знаємо? Захисники? Так, безперечно! Проте цього замало. Вони мають імена, власні історії, спогади і плани на майбутнє. Саме тому і виник проект «Якби не війна». Про це йдеться на сторінці фейсбук групи волонтерів, які вже третій рік поспіль допомагають бійцям на передовій, опікуються пораненими в Київському центральному військовому госпіталі, Ірпінському військовому госпіталі та інших медичних закладах Києва.

Ш

ро втілення у життя фотосесій з військовослужбовцями розповідають співатори фото проекту **Юлія Волкова** та **Марина Соколова**.

Марина: Розпочалося все у грудні 2015 року, коли Юля побачила у фейсбучі неймовірні світлини американських військових, The Veteran Art Project фотографа Девіна Мітчела (Devin Mitchell). Зі шпиталю ми знаємо багатьох бійців, чії життєві історії вражають, проте ніхто про них не знає. Тоді й виникла ідея зробити подібний фотосет з нашими хлопцями.

Юлія: Я написала у фейсбучі пост з такою пропозицією, і всі, хто хотів підтримати – зробили це.

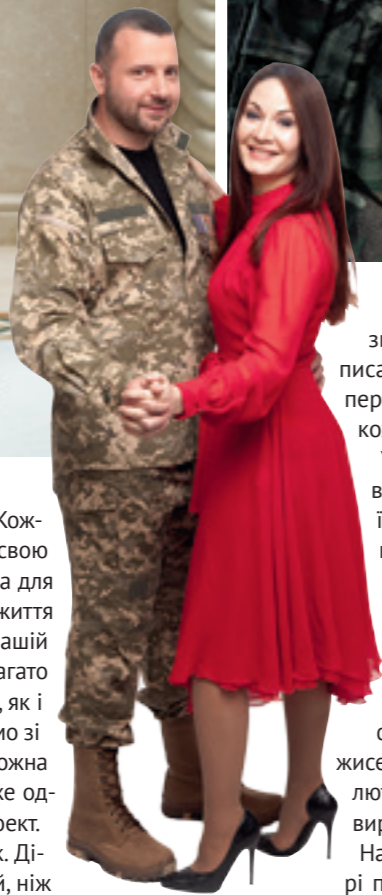
Ми захотіли показати, по-перше, військовослужбовців у соціумі. Сфотографувати, наприклад, бійця без ноги в людному ресторані, показати, що він така ж людина, як інші. Адже іноді він соромиться навіть вийти на вулицю. З іншого боку, було бажання закликати людей бути небайдужими до тих, хто захищає нашу Батьківщину. Деякі з них реально живуть іншим життям і для нас це дивно.

Марина: Спочатку ми планували відзняти одну фотосесію. Потім хотіли зробити три блоки по десять героїв. Під час обговорення учасників вийшов дуже великий список. Тож, ми вирішили розділити їх на вісім блоків, які маємо реалізувати до кінця цього року. Першою була зйомка в січні, до Дня закоханих. Ми презентували фотографії 12 пар. Деякі одружені вже давно. Інші – познайоми-

лися після поранень. Ми попросили кожного розповісти власну історію. Можливо, для когось вони стануть прикладом. Цей блок ми відзняли за один день.

Юлія: Так, ми швидко впорались. Згодом вже був невеличкий колапс із фото. Ми довго шукали ілюстраторів, які могли б домалювати історію закоханих до фотографії, у якій кожна людина може бути щасливою, незалежно від соціуму, статусу, грошей чи війни.

Марина: Другий блок ми приурочили до 8 березня. Фотографували 12 жінок, які є учасниками бойових дій на сході. Це дівчата з добровольчих батальйонів, Нацгвардії та ЗСУ. Головною нашою метою було викликати питання в кожно-

го: чому вона в сукні та зі зброєю в руках? Кожна з них – прекрасна жінка, котра захищає свою державу. Ці фото зроблені не «для краси», а для того, щоб підкреслити: війна втрутилась у життя кожного. Тому ми просимо прочитати на нашій сторінці у «Фейсбук» їхні історії – тоді багато чого стає зрозумілим. Дівчата, яких знімали, як і всі наші Герої, – це частково ті, кого ми знаємо зі шпиталю, решту рекомендували знайомі. Можна сказати, що вони охоче погоджувались, адже одразу зрозуміли, для чого ми робимо цей проект.

Юлія: Були певні «трабл» під час зйомок. Дівчат ми знімали чотири дні, процес довший, ніж з хлопцями. Фотосети проводили у Межигір'ї. Часу в останні два дні нам виділили дуже мало, проте ми впоралися. У фейсбуці ми створили групу, де об'єднали всіх жінок, яких знімали, зараз вони активно спілкуються між собою.

– Розкажіть про третій блок. Тут ви змогли передати, фотографією та написаною історією життя, характер кожного з учасників до і після проходження АТО. Як це вдалося?

Марина: Ми не професіонали, хлопці теж не звикли давати інтерв'ю. Дівчата самі про себе писали, так вони змогли передати емоцію, власні переживання. Коли працювали з парами, нам також з текстом допомогли дружини бійців.

У третьому блоці ми вирішили скласти список відповідних питань до хлопців – хотілося дати їм можливість висловитися. Багато учасників цієї зйомки були поранені у 2014, тож про них починають вже забувати. Коли ми запропонували їм взяти участь у фотосесії, їм було дуже приємно, що про них пам'ятають, навіть незважаючи на те, що минуло майже два роки. Цей блок про бійців із незвичайними професіями: художник, актор, агроном, діджей, режисер, стоматолог. Вони займалися до війни абсолютно різними справами, а повернувшись, деякі вирішили змінити професійний вектор.

Наприкінці року ми плануємо випустити календарі по кожному з блоків, а також книгу з історіями всіх учасників проекту.

Юлія: Це буде не зовсім книга, а більше фотоальбом на близько 200 сторінок. Її вже потихеньку верстає Олена Мерко, вона єдина серед нас, хто вміє це робити. Це буде фотоальбом з особистими історіями героїв, з розповідями про кожного, хто нам допомагав, хто відгукнувся на наші прохання. Сподіваюся, буде цікаво всім почитати. Сьогодні шукаємо спонсора: нам потрібно близько чотирьох тисяч доларів для реалізації задуму. Хотілося б видати

мінімум дві тисячі примірників. Проте, якщо не знайдемо гроші цього року, випустимо в наступному, головне зробити роботу якісно. Краще вже проведемо виставку, що не так дорого, та надрукуємо календарі. А поки що активно працює «Фейсбук».

– Цікава тематика наступних п'ятих фотосесій. Що це буде?

Марина: Незабаром плануємо створити блок, присвячений мамам наших бійців. Це знову ж таки, ті, з ким ми познайомилися у госпіталі. Також буде блок по загиблих. Це будуть переважно історії з вуст наших вже знайомих бійців зі шпиталю. З точки зору організації, ця частина складніша, ніж інші. Тут спочатку потрібно знайти родину загиблих хлопців, погодити всі деталі з ними. Адже саме вони, по суті, будуть розповідати про наших героїв.

Юлія: Цього разу ми вирішили розповісти про одного загиблого бійця з кожної з двадцяти чотирьох областей України і Криму. Знову ж таки, головна мета – показати невідомих хлопців, про кого практично ніде не писалося, не згадувалося. Є дуже багато героїв, про яких не знають.

Марина: Зараз погоджуємо інформацію з рідними. Треба буде, по суті, щоб і вони розповіли про кожного. Далі плануємо блок з героями, тими, хто самовіддано виконували свій військовий обов'язок, виявляли неабиякий героїзм у бою, але це чомусь лишилося поза увагою. Ми, хочемо трохи виправити це, звісно ж, наскільки зможемо, адже їх буде всього 12. Багато хто з них, повернувшись з війни, допомагає пораненим у шпиталі та родинам загиблих побратимів. Вони гідні того, аби про них знали більше.

Також у планах зйомки так званого соціального блоку. Саме того, з якого й почався наш задум. Над форматом ще думаємо, адже за цей час набули певного досвіду і хочеться зробити це якнайкраще. Ми не можемо оминати тему людей з особливими потребами і хочемо показати аудиторії, що воїн, який постраждав на війні фізично, втратив здоров'я, не повинен відчувати, як від нього відводять очі. Так не має бути, і ми спробуємо донести це до суспільства.

Юлія: Когось із дівчат важкі поранення хлопців взагалі не зупинили – у нас дуже багато весіль, проте, на жаль, є й інший бік – деякого дружини залишили, не витримавши життєвого іспиту.

Марина: Є хлопці, які до свого нового статусу нормально ставляться, а є й такі, хто намагається це приховати, їм некомфортно, вони вважають, що це лякає суспільство. Потрібно, щоб вони навчилися не комплексувати, не соромитись себе.

Юлія: Ми, наприклад, не те, що не звертаємо уваги, навіть забуваємо. Неодноразово були такі ситуації. Ми зовсім поіншому з ними спілкуємося, говоримо щось на кшталт: «Припини нити, хапай ногу і ходімо!». Це дико для інших людей, чого, до речі, не можна сказати про дітей – наші діти сприймають бійців душею, не помічаючи їхніх важких поранень.

– Отже, опишіть вашу команду, хто займається проектом «Якби не війна», хто ці люди?

Юлія: Божевільні волонтери (сміється). У кожного є сім'я, робота, в когось ще й діти, проте й пацанам на передовій та у шпиталі ми потрібні. «Банда» у нас велика, конкретно проектом займається кілька людей, а всього в нашій групі дванадцять учасників. Усі ми прийшли в госпіталь окремо, пізніше вже стали справжньою командою. Є ядро – дівчата, які займаються проектом 24 години на добу: це Юлія Волкова, Олена Мерко, Марина Соколова, Тетяна Грубенюк, Олена Белячкова. Поки ми працюємо на знімальному майданчику, інші дівчата

«Якби не війна» – повністю волонтерській проект. Нам допомагають майже всі, до кого звертаємося: фотографи, перукарі, візажисти, стилісти, надають студії, локації, одяг для зйомок – абсолютно безкоштовно.

закривають питання по шпиталю та беруть участь у проекті, коли мають можливість та конкретні задачі. Катя Ольховик, Наталка Козіна, Віка Павленко, Тетяна Осіпова, Лілія Бессонова: це такий тил, яким може похвалитися не кожна команда. За необхідності залучаємо своїх друзів, родини, інших волонтерів, бійців – усіх не перелічити і можна образити когось, не назвавши. Це і транспорт, і приготування до фотосесій, і вирішення організаційних питань.

«Якби не війна» – повністю волонтерській проект. Нам допомагають майже всі, до кого звертаємося: фотографи, перукарі, візажисти, стилісти, надають студії, локації, одяг для зйомок – абсолютно безкоштовно. І ми безмежно вдячні за це, бо знаємо: у нас би нічого не вийшло без цієї величезної кількості чужих людей.

ВІТАЛІЙ МАРКІВ

Родом з м. Хорост, Тернопільської області. З 2003 року жив у Італії. Доброволець, батальйон імені Кульчицького
У мирному житті – діджей

– Людину неможливо примусити зрозуміти, що в країні – війна. Зрозуміє тільки той, хто там був, хто бачив і має до неї відношення, – каже Віталій.

– Ніколи не забуду кілька моментів. Один з них – моє бойове хрещення. Це було 2 травня. Знаєте, людині психологічно важко відкрити вогонь у відповідь. Друге – це момент загибелі нашого генерала Кульчицького... Він тоді прилетів на наш блокпост на Карачун. Це сталося на моїх очах, і на очах більшості наших побратимів. Це була дуже важка втрата, неймовірний біль. Всі плакали. Всі. Я теж. Це людина, яка була офіцером з великої літери, командир, який піклувався про кожного бійця. Він був не просто генералом, він був нашим Батьком.

На війні осягнув декілька речей: зрозумів наскільки ціниться життя, як легко його втратити, правильне розуміння побратимства, коли одна сигарета на 3-4 людини, один сухпайок, одна консерва. Треба жити кожним днем. Ніколи не відкладати речі, які можеш зробити зараз.

Мене більше турбують не байдужі й пасивні люди, а ті, які підбурюють. Люди, які співпрацюють з агресором. Навіть у Києві таких багато. Я вважаю, якщо ти хочеш до Росії – не клич її до себе додому, а їдь туди. Я, коли захотів до України, зібрав рюкзак і приїхав з Італії.

Тому продовжую службу в Національній Гвардії, підписав контракт на 5 років, я сержант, у мене іншого варіанту не було. Будує кар'єру.

За музикою сумую, за парашутним спортом. Навіть у десантники хотів, у мене батько служив в десантно-штурмовій бригаді, він багато чого передав. Вважаю за честь служити в батальйоні, який названий на честь генерала Кульчицького. Ми продовжуємо його справу, його плани, його думки і поки це не завершено, я не піду з батальйону, – поділився Віталій Марків.

ОЛЕКСАНДР ТАРАСЮК

Родом з міста Алчевськ, Луганської області. Доброволець, 34 БТРО
Був поранений під Гострою Могилою
У мирному житті – шахтар

– Коли Станиця плавно перейшла в руки сепарів, тоді й почалася моя війна. Це був березень 2014 року. Я не знав тоді, куди йти, але те, що піду за Україну – сумнівів не було. З того часу мало що можу виділити, приемних днів мало було – з боїв практично не вилазили – розвідка. Ми ж тоді наступали ще. Це було ще до Іловайська. Тоді ми пройшли Костянтинівку, звільняли Дзержинськ, потім був блокпост «Балу» на ростовській трасі, потім повернули Нікішино, пізніше була Гостра Могила. Там ми і закріпились. Наша розвідгрупа і БМП найдждали на їхні блокпости, там хвилини 5-10 розстрілювали і відходили. Там і отримав поранення. Це було 13 серпня, саме прийшли з бойового завдання, о 6:30 ранку, ніколи вони в цей час не стріляли. Ми тільки «розчехлились» і вирішили мобілки підзарядити. Завели генератор, вивезли з окопа і тут «полосануло» з «Граду», якраз по посадці, по нас. От, так я і залишився без ноги.

В професію Олександр не повернувся, бо «в Києві шахт немає, та й куди з однією ногою». Говорить і посміхається. Дуже щиро і навіть трохи подитячому. Він вже «напрацювався». Зараз, поки в квартирі робиться ремонт, він відвідує курси – вчиться на психолога. Хочє в подальшому працювати з хлопцями, саме з важко пораненими. Говорить: «Це моє, і це дуже потрібно, бо багато хто приходить у дуже важко-му моральному стані».

ПЕТРО СВЯТЕЦЬКИЙ

м. Київ
Доброволець,
батальйон ОУН-81 ОАЕМБр
У мирному житті – режисер

Спочатку він вивчився на садового-пасічника, потім на монтажника радіоапаратури, потім ще на когось вчився, вже й не пам'ятає. Це було, щоб вбити час між роботами. Потім вже отримав режисерську освіту. Результати його роботи бачили мільйони українців. Саме він знімав «Міняю жінку», «Весілля для тебе», «На валізах», «Весільні битви». Реаліті-шоу – його стихія.

На війні він з 31 березня 2015 року. У 5-й БТГр в складі 81 ОАЕМБр пройшов Водяне, Опитне, в складі ОУН – Піски. Коли пішов до ОУН, стояв на метеостанції. Як потрапив туди? Відповідає просто: «Запитали, хто піде. Визвалось троє, я в тому числі. Там ще були наші ОУНівці, Правий Сектор, був коректувальник з 81-ї, були 3-й полк спецназу, 93 бригада. Така «солянка» була».

– Завдяки війні я зрозумів, що можу зробити. Що я можу переступити через ті страхи, які були, про які навіть не знав. Я, наприклад, ніколи не замислювався, що можу вмерти насильницькою, а тут ти розумієш, що кожну секунду можна загинути. Я став більш цинічним, більш нетерпимим до людського жлобства. В мене чорне стало чорним, біле стало білим, і менше стало сірого, – говорить Петро.

Він задумувався про своє повернення в професію: «Не дуже легко буде повернутись на роботу, бо у країні менше сірого не стало і в мене будуть часті конфлікти з самим собою, з колегами, з керівництвом. Мені буде важко знайти роботу, мене якийсь час, поки я навчу оточуючих, що я знімаю тільки чесні сюжети. А там далі побачимо – зарікатися ніколи не можна. Насправді, я й до цього не сильно знімав, там де лажа була... Так, знімав реаліті-шоу. Такі програми завжди будуть користуватись попитом, навіть коли в країні війна. І я буду робити цей продукт тільки тому, що мені потрібні будуть гроші, щоб доплатити пацанам і щоб в мене було за що туди їздити...».

– Почалося все у 2006 році на грі КВК... Сцена, повен зал людей, я сиджу у залі – моя команда «25 кадр» виступає, я на той момент – сценарист, постановник, режисер, сиджу, вболіваю...

Аж тут виходить ВІН – капітан команди противника: високий, статний, підкачаний, великі очі, мов безодня... Ми перемогли тоді! Проте я програла...

2007 рік. Я вже працювала у дитячому садочку музичним керівником, навчання закінчила, винайняла квартиру у колеги, з якою й жила. Разом з нами мешкав і її племінник, який закінчував медичний коледж. 25 вересня. Вихідний. Чекала на гостей. Приготувала салати, плов і кролика в сметані. Пролунав дзвінок у двері, я побігла відкривати, а там... ВІН! Ми зустрічалися два місяці, коли Діма влаштував мені вечір при свічках і вперше освідчився.

Ось так і почалося наше сімейне життя – утрюх, в нас народилася дівчинка Вероніка. Дім, турботи, робота, садочок...

А потім почалася війна! Неголошена, нікому не потрібна! Діма звільнився з міліції, і пішов добровольцем у 95-ту

аеромобільну бригаду. Потім славетний 90-й батальйон кіборгів... А як я могла не відпустити? Він запитав мене одного разу, чи змогла б я жити з боягузом? Чи змогла б спати, знаючи що інші чоловіки пішли захищати свої родини, а мій ховається? – Не змогла! От і відпустила! А далі почалося: Слов'янськ, Лисичанськ, гора Карачун, Донецький аеропорт! Я тоді не жила, я існувала. Лише Вероніка іноді виривала мене з того стану.

Коли прийшло смс про те, що з'явився в мережі – тремтячими пальцями набрала номер – у трубіці його голос, тихий такий, але його!
– Ти сидиш?
– Лежу!
– Тоді не вставай! Все добре, не хвилюйся!

– Діма, ти поранений?
– Та трошки ногу подряпало...
– Вона є?
– Є!

Все, переляк пройшов, живий, ноги є – значить, все буде добре! Він не знав, де він знаходиться, але я вже збирала речі. Куди їхати? Де шукати? Байдуже! Лише б їхати! Швидше до нього! – розповіла дружина бійця.

Він – боєць 24 ОМБр. Його війна почалася 23 серпня 2014 року. Ось що він каже про ті події: – Коли прийшла війна на нашу землю, я, як і всі інші, до кінця не усвідомлював, що відбувається. Почав вже розуміти, коли почали забирати друзів, однокласників і знайомих на фронт. Перебуваючи в зоні АТО, вся твоя увага зосереджена на тому, щоб вижити і прикрити свого побратима. А час від часу дивлячись, як інші побратими спілкувались зі своїми сім'ями, починаєш відчувати потребу у власній сім'ї та дітях. 10 жовтня, за два дні до свого Дня народження він отримав поранення – ногу довелося ампутувати. Два дні у Харківському шпиталі, потім – Київський.

Вона – волонтер! В день його поранення в неї було практичне заняття в Київському військовому шпиталі. На той час вона навчалася за спеціальністю фізична реабілітація. Коли прийшла до шпиталю, звідти піти вже не змогла. Залишилася допомагати пораненим.

– При знайомстві з Назаром мені було байдуже, чи є в нього нога чи нема, – згадує Женя. – Ніколи не звертала та не звертаю на це уваги. Перш за все, я побачила дуже красивого та мужнього хлопця. Я захоплювалась його силою волі. А коли почали ближче спілкуватися, я зрозуміла, що він – моя душа. Такий самий як і я, – розповіла Євгенія. Невдовзі Женя сказала, що має сина. Назар бачив її хвилювання і просто попросив привести Ванюшу в шпиталь та познайомити їх. Назар згадує: – Після знайомства із сином Жені я зрозумів, що це та сім'я, про яку я увесь час мріяв.

Олена Сонцеслава

Батальйон ім. Кульчицького

З 01.05.14 до 23.02.15 волонтер медичної служби в АТО, далі – військовослужбовець, служить в Національній гвардії, 1-му батальйоні ім. Кульчицького, санінструктор, боєць-рятувальник, провізор.

– Звичайно ж, я втратила на цій війні друзів, знайомих, близьких по духу людей. Звичайно ж, я бачила десятки посічених тіл, бачила смерть. Я була в небезпечних ситуаціях, зіткнулася з цинізмом, мародерством, грабунком, вбивством, жорстокістю на цій клятій війні.

Звичайно, я можу поділити своє коротке життя на «до», «під час» та «після». І як з цим жити, коли ти навіть не можеш додому повернутися від втоми, щоб подумати трохи про себе та підлікувати свої болячки на фоні стресу. Того стресу, коли в собі намагаєшся побороти ненависть до людей, водночас з милосердям та співчуттям до них.

Мене запитують, як я буду з цим жити далі, про що я мрію, які плани на майбутнє? Я не знаю. Знаю лише, що треба бути сильним, краще розуміти людей і вчитися. Вчитися й набиратися досвіду, розвивати себе та бути свідомим. І жити на повну, щоб потім мати можливість змінити та виправити хоча б трішки цей жорстокий світ для себе, нас та для майбутнього. І головне – починати з себе..., – наголосила дівчина.

Вікторія «Дика»

Батальйон «Айдар»

– На Майдані я знала, що буде війна! Бо була в сотні, яка після активної фази Майдану займалась інформаційною діяльністю. Знала, що буде війна, і знала, що маю робити щось більше, ніж листівки. Прийшов час брати зброю до рук!

Рішення прийшло саме, коли майже всі друзі їхали в Луганську область. Сіла в автобус і поїхала з ними. Мамі не сказала. Вона дізналася тижні через два. До того думала, що я повезла дівчаток тренувати на полігон під Київ. Тому, коли їй подзвонили з селищної ради і спитали де я, то вона не зізналася. Сказала, що в університеті. А потім розказала мені все, що думає. І про мою мобілізацію, і про Схід, і про те, що мені ніхто крім друзів не потрібен... Але потім почала звикати.

В травні 2014-го я приїхала до батальйону, а в червні мене мобілізували. Поставили на посаду «діловод тилу». Наш батальйон територіальної оборони назвався «Айдар». Діловод з мене виявився не дуже, тож я пішла в бойовий підрозділ...

Що знайшла на війні? Дружба, любов. Знайшла неймовірних друзів. Хоч і багато їх втратила. Очі кожного з них пам'ятаю донині. Не шкодую, що тоді поїхала на війну. Вона мені дала конкретне усвідомлення, хто я є. Війна познайомила мене з унікальними людьми, відкрила очі на справжні життєві цінності, дала можливість своїми руками виборювати свободу своїй країні, творити історію, – говорить Віка.

Після смерті «Чеха» (командир) стала хрещеною мамою його синопка. Його родина стала для мене рідною.

Проект «Якби не війна»
facebook/Фото-проекти

Ірина Таркавенко «Марго» ДУК ПС

26-річна черкашанка упродовж кількох довгих місяців не просто була в зоні бойових дій, а й самостійно керувала чоловіками. Дівчина з позивним «Марго» на Сході була старшиною штурмової роти 5-го окремого добровольчого батальйону «Правий Сектор».

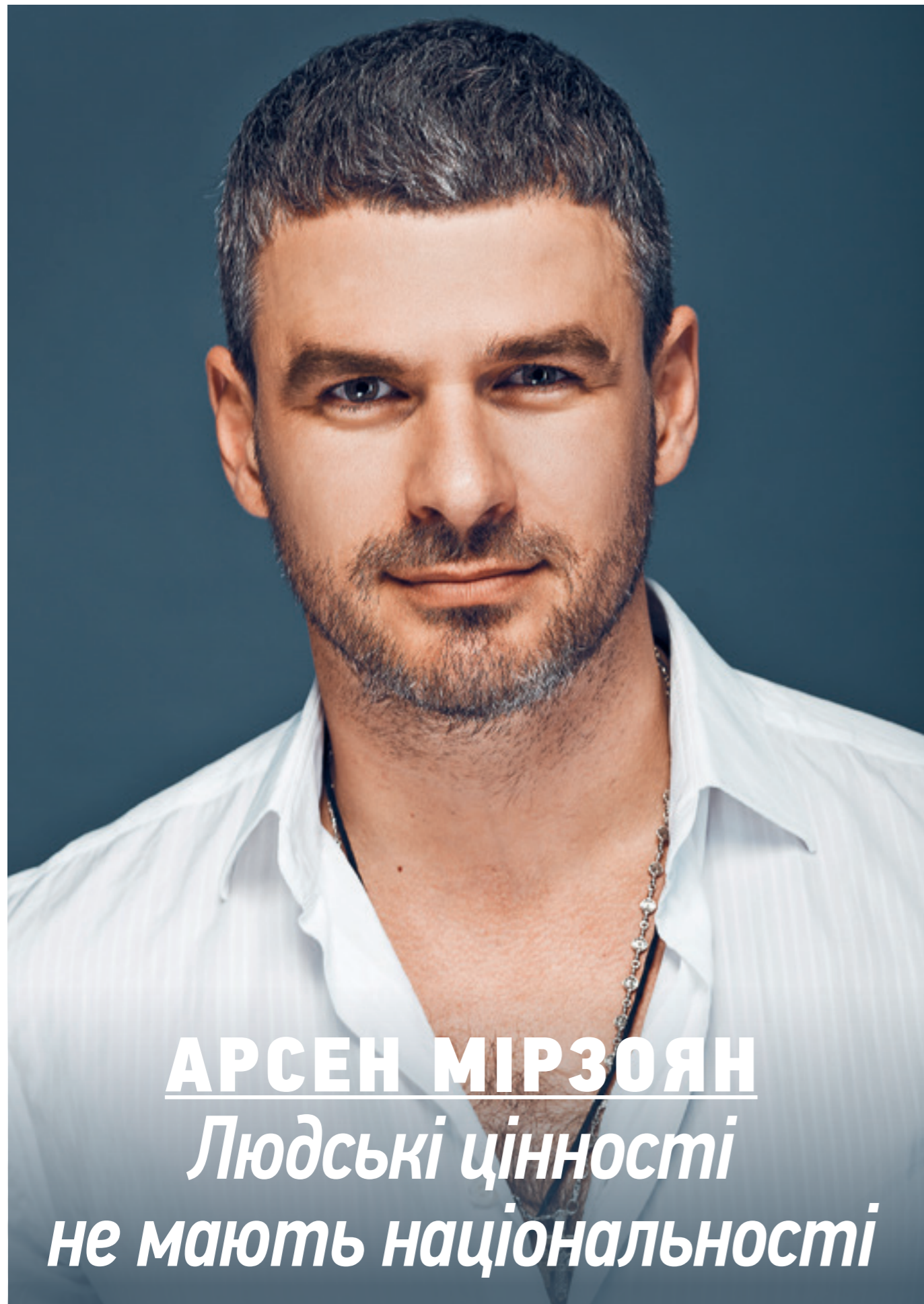
– Моє життя було розміреним та відносно спокійним. Працювала діловодом у сільській раді, потім у райвідділі внутрішніх справ спеціалістом сектору у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб. Аж доки революційна хвиля не підхопила мене, як і мільйони українців. Потім був Майдан, ще пізніше – АТО.

– Донька сказала: «Мамо, поїдь і повбивай всіх сепаратистів». Та прямуючи на фронт, я розуміла, що майже нічого не знала і не вміла. Воювати мене вчили там хлопці. А через три тижні я вже їхала на передові позиції.

Багато разів мене запитували, чому я, жінка, поїхала на війну? Те, що я – жінка, ще не означає, що я слабка. Те, що я гарна, не означає, що я не можу бути розумною. Те, що вмію готувати, не означає, що не вмію стріляти. Хто, якщо не я – жінка, берегиня сімейного вогнища. Не чіпайте мою сім'ю і мою Україну! Не будіть в мені агресію! Бо я не буду мовчати, коли в мене забирають найдорожче... я буду діяти, – саме так говорить Іра. К

Підготувала НАТАЛІЯ УСТЬЯНЦЕВА

АРСЕН МІРЗОЯН

Людські цінності не мають національності

Наш журнал вирішив ближче познайомитися з відомим автором і виконавцем власних пісень Арсеном Мірзояном, який нещодавно виступив у незвичному для себе амплу. Отримавши повістку-запрошення від передачі «Західний кордон», він погодився випробувати на собі незвичний фах прикордонника, щоб показати глядачам життя і службу «зелених беретів». Арсен «служив» у відділі прикордонної служби «Пархоменкове», що на Волині. І, варто сказати, передача за його участі видалася на славу. Роздумами про свою громадянську позицію, творчість та враження від «екологічно чистої роботи» артист поділився з читачами журналу.

З Арсеном зустрілися біля його будинку. Жестом показав слідувати за ним. Його дивна мовчазність стала зрозумілою, коли неподалік побачила візочок, в якому мирно спала донечка Ніна. Поруч, наче охороняючи немовля, грілася на першому весняному сонечку біла кішка. Показуючи: «Цить!», привітні господарі Арсен і його дружина Антоніна запросили мене увійти до їхньої оселі.

– Арсене, відомо, що Ви займаєтеся благодійністю, часто зі своїм гуртом їздите в зону АТО. Як залишаються враження від цих поїздок?

– Їздиво і всі свої враження передаємо в піснях, бо насправді можна розповісти багато історій про те, що там відбувається, і які, на жаль, не надихають. Це ж війна, і в ній немає нічого позитивного.

Іноді експериментуємо: проводимо концерти для мирного населення, яке, до речі, на них приходить з цікавістю. Це один з моментів виховання, адже тамтешні люди не чули української музики. Протягом 15 років до них не доїжджали україномовні артисти, таким чином, їх штучно відокремлювали від усього українського. Все це опосередковано і призвело до спрацювання пропаганди «руського мира». Тож, як наслідок, маємо такі «невинні» закляки до єднання.

Спочатку вони хапалися за прапори і кричали: «Росія!», виходили з табличками «Путін, прийди!», нав'язуючи собі іншу національність. Просто людям не пояснили, що Путін приходить у вигляді ракет, більше ні з чим. І справа не в тому, піддалися вони пропаганді чи ні. Те, що ні гроші, ні базові цінності, ні людський фактор не мають національності, люди усвідомлюють лише тоді, коли в оселю приходить горе, коли вивішують на хатах таблички «Тут живуть діти!».

Прикро, що люди захищають чийсь незрозумілі інтереси, приплутуючи до цього ще й історію Русі. Причому навіть не історію, а міфи, які підносили нам замість фактів. Історію пишуть переможці. Ви з підручників «двізнаєтеся», хто ж насправді був «правий», хто «винний». Історики щось доводитимуть, а люди потім довго сперечатимуться, що існувало, а що ні. Історія – наука, яка впливає на маси. Вона нібито повинна формувати громадянську позицію. Ось, наприклад, з Януковичем

як було за часів його президентства... Але у нас народ без конструктиву. Невдоволення діями фактично однієї людини та його «сім'ї» призвели до того, що без розбору на фахівців чи дилетантів народ зажадав цілковитої зміни влади. Зараз, будь ласка, маємо наслідки.

Розділяй і володарюй – улюблений інструмент наших політиків. Політичні інститути довго і клопіливо працюють над такими штучними війнами, планують конфлікти. Ці заходи виливаються простим смертним в свої еквівалент. Там, де замішана геополітика, йдеться про мільярди суми. І поки люди носять прапори, не заглиблюючись в національну політику, хтось заробляє гроші.

– Зараз трохи вщухнув волонтерський рух в зоні АТО, туди менше їздять артисти...

– Скажу так, спочатку, в розпал воєнних дій, коли вся країна кинулася допомагати військовим, ефект був дуже сильним. Але були й «посередники», що наживалися на постачанні. Коли, скажімо, в ломбарді Краматорська знайшли тепловізор, яким же волонтерам таке сподобається? Тому люди доброї волі налагодили зв'язки безпосередньо з конкретними підрозділами. Ось звідси і висновок, куди волонтери їздять, а куди ні.

«Народний тил», до якого, скажімо, я належу, продовжує опікуватися воїнами. Завжди бачу фотозвіти, завжди на зв'язку з волонтерами, працюю з ними, я – в строю. Інша справа, що ця організація дуже вибірково ставиться до підрозділів, які потребують допомоги. Через різні історії, зокрема з ломбардами. Не скажу, що таких місць багато. Хлопці їздять до тих, кому чекає допомоги від держави марно. Якщо допомога навіть і є, то надто смішна.

Насправді волонтери відвідують і якісь нові місця. Ми про них можемо дізнаватися і від друзів, які знаходяться на передовій. Є такі, хто там вже другий рік – командири, замполіти, комбати. Ці люди завжди – на зв'язку і в курсі того, чого потребують солдати. Серед наших друзів є й недавно демобілізовані, але знову призвані до зовсім інших частин, диверсійних батальйонів. Відслуживши півтора року, ці досвідчені бійці знову повертаються на передову. Вони добре знають місцевість, деякі брали участь в евакуації котлів, вели операції зі знищення російських спецпризначенців, переважно, це снайпери, і вони більше обізнані з ким працювати і як працювати.

**ПРОВОДИМО КОНЦЕРТИ
ДЛЯ МИРНОГО НАСЕЛЕННЯ
В ЗОНІ АТО, ЯКЕ, ДО РЕЧІ,
НА НИХ ПРИХОДИТЬ
З ЦІКАВІСТЮ. ЦЕ ОДИН
З МОМЕНТІВ ВИХОВАННЯ,
АДЖЕ ТАМТЕШНІ ЛЮДИ НЕ
ЧУЛИ УКРАЇНСЬКОЇ
МУЗИКИ. ПРОТЯГОМ 15 РОКІВ
ДО НИХ НЕ ДОЇДЖАЛИ
УКРАЇНОМОВНІ АРТИСТИ,
ТАКИМ ЧИНОМ, ЇХ ШТУЧНО
ВІДОКРЕМЛЮВАЛИ ВІД
УСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО.**

З ДОВІДКИ «КОРДОНУ»

З гуртом «Бабурка» Арсен Мірзоян взяв участь у фестивалі «Перлини Сезону» та «Червона Рута». На одному з них познайомився із Сашком Положинським, лідером гурту «Тартак», який став ведучим проекту «Свіжа кров» телеканалу М1, головною метою якого був пошук молодих талановитих гуртів та виконавців. До однієї із таких програм Сашко запросив Арсена разом з колективом. Згодом, 2008 року, залучив до участі у фестивалі «Таврійські ігри» у складі власного гурту «Тартак», де Арсен замість Андрія Підлужного виконував пісню «Не кажучи нікому».

У 2011 році став учасником шоу «Голос країни», пройшовши складні етапи відбору, та потрапив до прямих ефірів у складі команди Стаса П'єхи. Посів четверте місце у фіналі.

У листопаді 2011 року відбулася презентація дебютного альбому «Гудзика». Альбом складається з десяти пісень та бонус-трека — авторської пісні Арсена «Івана Купала», яку він виконує дуетом з Тонею Матвієнко.

2013 року вийшов другий студійний альбом «Незручні ліжка», до якого увійшло 11 пісень.

2015 року презентовано публіці третій альбом «Паперовий сніг».

— А на українсько-російському кордоні були?

— Були у хлопців, які стоять поблизу кордону, кілометрів за 5 – 6. Навіть бачили російський блокпост, але близько під'їжджати не наважилися. Жартували тоді з приводу того, що по нас не відкрили вогонь: «Дивіться, вони теж – люди: хрести на бортах бачать і не стріляють».

— Розкажіть, будь ласка, як Ви з прикордонниками познайомилися?

— На концертах. Під час зйомок передачі «Західний кордон» трохи дізнався про службу на кордоні. Зрозуміло, що було поставлене завдання в стислі терміни зняти матеріал. Випуск мені сподобався, дуже легкий і невимушений вийшов. Хороший монтаж. Коли за добу локації кілька разів змінюються, звичайно, важко досягнути всі премудрості служби. Думаю, що на кордоні патрулювання відбувається більш розмірено і тихо. Переміщення з використанням техніки, воно ж все гучне! І не так, як в передачі, то ми в одному місці патрулюємо, а потім – в іншому. Це в кадрі буцімто вмить ми примчали, а насправді їхати дуже далеко, довго, по болоту, і не так просто вести квадроцикл. Навіть втомлюєшся від того, що постійно їдеш.

Здивувався, коли приїхав вдень на заставу, тихо, наче немає нікого, а коли почалася преземіна, побачив, скільки прикордонників сходиться! Усі вони стають на заваді місцевим контрабандистам, а іноді і нелегалам. Плюс їм ще й місцеві допомагають, оскільки ділянка напружена.

— Як на Вашу думку, чи впливає обстановка в країні на творчість українських артистів, адже війна не сприяє музичній творчості?

— Дивлюся на шоу-бізнес – немає занепадницького настрою. Всі пишуть хорошу, як вони кажуть, якісну музику. Зараз відбуваються суперечки довкола голосування законо-

проекту про квоти на україномовну пісню в радіоефірі. У нього є і свої плюси, і мінуси. Спочатку квоти відвойовували в українського артиста, тепер, навпаки, йому їх нав'язують. Всі говорять, що це вб'є FM-радіостанції. Є продюсери, які висловлюють таку думку, і «фахівці» це підтверджують. Та насправді вони не так багато зробили, щоб їхня думка була об'єктивною. А в рамках часового проміжку, протягом якого працюють всі ці люди, це взагалі нічого. Навіть не беручи до уваги той період, коли Україна здобула незалежність. Українська пісня існувала і до неї. Її було дуже багато. Те, що звучить на FM-станціях, чомусь визначається як якісна українська музика, хоча можна навести приклад Кузьми Скрабіна, коли для всіх це був неформат, який після його смерті набув діаметрально протилежного змісту. А ось зараз ці всі продюсери міркують, яка ж українська музика якісна, а яка неякісна. Причому спираючись тільки на формат, а не на реальне її відтворення. Є багато дуже цікавої неформатної музики, але...

Справжнє обличчя всієї проблеми – рейтинги FM-станцій. Тому що існує ймовірність, що деякі хвилі перестануть слухати. Сергій Притула об'єктивно висловився, що FM-станції залишаться на своїй хвилі, а слухачі, адже вони дуже мобільні, змінять пріоритети. Має бути більше конструктиву. Не можна заганяти всіх творчих людей в межі закону, оскільки дійсно, скажімо, «Радіо Мелодія» або «Ретро FM» не зможуть заповнити 75% ефіру україномовним матеріалом, а «Русское Радио Украина», власне, взагалі втратить сенс. Чимало українських виконавців співають російською. І у мене є пісні російською. Хоч цією мовою майже не пишу. Не хочу. У моєму репертуарі приблизно 90% – україномовний матеріал. Це мої власні квоти, на які я спираюся у творчості.

Знову ж таки, не можна змішувати політику і культуру. Є така мова – російська, нею пишуть. Це не пропаганда «руського мира». Це, наприклад, як моя ідея писати французькою.

РОЗДІЛЯЙ І ВОЛОДАРЮЙ – УЛЮБЛЕНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАШИХ ПОЛІТИКІВ. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ДОВГО І КЛОПІТЛИВО ПРАЦЮЮТЬ НАД ТАКИМИ ШТУЧНИМИ ВІЙНАМИ, ПЛАНУЮТЬ КОНФЛІКТИ. ЦІ ЗАХОДИ ВИЛИВАЮТЬСЯ ПРОСТИМ СМЕРТНИМ В СВІЙ ЕКВІВАЛЕНТ. ТАМ, ДЕ ЗАМІШАНА ГЕОПОЛІТИКА, ЙДЕТЬСЯ ПРО МІЛЬЯРДНІ СУМИ. І ПОКИ ЛЮДИ НОСЯТЬ ПРАПОРИ, НЕ ЗАГЛИБЛЮЮЧИСЬ В НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІТИКУ, ХТОСЬ ЗАРОБЛЯЄ ГРОШІ.

— А де працюєте над піснями? На студії?

— Та студія ось тут, поруч, сусідній будинок. Тихо, спокійно, пташки співають, обстановка сприяє творчості.

— Чи не заважає сімейному життю, а тим більше маленькій дитині, «движ» артистів?

— Ні, навпаки. Можна зайти, наприклад, в медіарум, де працюють хлопці, відпочити, випити кави. Студія живе цілодобово, оскільки, крім запису пісень, є така рутинна робота, як звести, порівняти файли, змонтувати...

А для нашої малечі, Ніни, пісні артистів – це коліскові. Можна поставити візочок у дворі, і дочка буде засинати під Святослава Івановича Вакарчука. На цій студії творять багато артистів. Колись саме мені спало на думку привести сюди саунд-продюсера Віталія Телезіна, з яким ми всі співпрацюємо, і це відбулося.

— Чи не складно було переінакшити життя, піддавшись своєму захопленню, ставши музикантом без професійної музичної освіти?

— Чесно – нічого не міняв. Усе в моєму житті йде як йде. Коли не можеш всидіти на двох стільцях, обираєш один. Я і зараз – не музикант, а автор і виконавець. Всім цим вискокчам хочеться сказати: «Люди, припиніть називати себе музикантами, сидючи вдома за комп'ютерами, малюючи якісь акорди, вибираючи семпли!» Музикант – це той, хто грає, а не пише музику! І таких людей, а особливо вдумливих музикантів, не так багато, і їх треба поважати. Маю на увазі гру в колективі, де потрібно міркувати, що граєш, а не грати, що вмієш. Потрібно відчувати, що конкретно в музиці слід зіграти.

— На Вашу думку, що необхідно людині, аби розкрити себе, свої таланти?

— Ось там, де я був на кордоні, мальовнича природа, тиша, і себе можна присвятити творчості та інформаційному голодуванню. Так, так, інформаційне голодування насправді розвиває. На якийсь час там можна відключитися від зовнішнього світу, навіть забути, хто у нас в країні біля керма. За час перебування наодинці з природою і своїми думками реально можна розпочати відкривати в собі і навколо себе дуже цікаві речі, щось вивчити. Вибрати потрібний для себе багаж знань, дуже вузький. Такі фахівці потім дуже швидко знаходять собі застосування.

Нашим людям взагалі було б корисно інформаційно поголодувати. У покладах інформації метушиться розум, вважаючи їх своїми знаннями. Іноді навіть немає часу вникнути в суть отриманого, а не те, щоб його проаналізувати. Увімкнути б на місяць по всім телеканалам балет. І навіть квоти не потрібні на україномовну музику. Просто пожити без фільмів, серіалів, новин, Інтернету. В мережі ще потрібно постаратися знайти для себе потрібну інформацію, а телевізор – він же постійно бубонить. Я зрідка дивлюся його, хіба що футбол. Як же без нього!

— Ви спортивна людина?

— Взагалі намагаюся займатися, як часу трошки з'являється. Через постійне пересування на машині – треба розминатися. Ніяк не доїду на тренування, хоча можу встигнути, якщо вийду зараз, і якщо дружина не скаже своє вагоме: «Ні!» (сміється). К

— Чому у Вас виник задум писати саме французькою?

— Тому що я виконую роль Квазімодо в українській версії мюзиклу Notre-Dame de Paris, крім того, мені подобається французька. Але вивчити її чомусь у мене не виходить, потрібно, напевно, докласти більше зусиль.

— Які ще у Вас плани на майбутнє?

— Ніколи не будую планів. Муза прийшла – працюю. Ось зараз саунд-продюсер Віталій Телезін відпочине, і ми потихеньку почнемо працювати над четвертим альбомом. Може щось видам цікаве.

Зараз триває весняний тур нашої групи півднем, центром і північчю України, який почався в березні. 20 травня, традиційно на свій день народження, виступаю з концертом, у цьому році він відбудеться в Харкові.

— Де Вас найкраще зустрічає публіка?

— Напевно, це Західна Україна, бо наш матеріал – україномовний. Ми їздили туди, якщо не зраджує пам'ять, разів з шість, востаннє – минулої осені. А ось, наприклад, Одеса і Миколаїв нас зустрічали вперше, Полтава і Харків бачитимуть вперше. Не було нагоди їхати. Вирішуємо проблеми по мірі їх надходження. Наш гурт – не вискокчи, не хочемо бути схожими на новоявлених зірок, що всім розповідають, які вони потрібні персонажі на вашому святі. Приємно, коли вперше приїжджаєш до міста, а люди зустрічають-впізнають, розповідають, що знають твої пісні. Але ми нікуди не поспішаємо. Все нехай іде своїм шляхом. Спочатку з нас друзі кепкували: «Ну, що у вас наче всеукраїнський тур, а до деяких областей ви не доїжджаєте». Ось, нарешті, втілюємо у життя свою обіцянку.

— Чи вистачає у Вас часу на реалізацію всіх задумів?

— Якщо чесно, вистачає. Тут не так все і складно.

КОРДОН

